AD NOTAM

Notářský časopis

Vydává
Notářská komora ČR
v nakladatelství
C. H. Beck

Z obsahu

L. Voštová, **Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí**

E. Špoková, **Přehled notářských zápisů v právních předpisech**

O. Holub, **Zničení akcií a osvědčení notářským zápisem dle § 79 NotŘ**

M. Dvořáková, **Novela občanského soudního řádu č. 151/2002 Sb. ve vztahu ke Katastru nemovitostí ČR**

Nejvyšší soud České republiky: **Podmínky pro odkázání dědice, aby uplatnil dědické právo žalobou. Započtení na dědický podíl**

strany 121–144

29. prosince 2003 9. ročník 6/2003

C. H. BECK Praha

AD NOTAM
Číslo 6/2003

OBSAH

Články

L. Voštová: Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí 122
E. Špoková: Přehled notářských zápisů v právních předpisech 126

Diskuse

O. Holub: Zničení akcií a osvědčení notářským zápisem dle § 79 NotŘ 133
M. Dvořáková: Novela občanského soudního řádu č. 151/2002 Sb. ve vztahu ke Katastru nemovitostí ČR 135

Ze zahraničí

M. Foukal: Zasedání Stálé rady a Generálního shromáždění členských notářství UINL v Quebecu 137

Soudní rozhodnutí

Nejvyšší soud České republiky: Podmínky pro odkázání dědice, aby uplatnil dědické právo žalobou. Započtení na dědický podíl 139
Nejvyšší soud České republiky: Služebnost, vzniklá za platnosti OZO z roku 1811, a věcné břemeno . . 141

Zprávy z notářské komory 142

Inhalt 144

Table des matières 144

Informace Notářské komory České republiky

Dne 17. 2. 2004 se uskuteční v Bruselu na téma „Regulování svobodných povolání“ parlamentní večer představitelů Generálního ředitelství pro vnitřní trh Evropské komise s prezidenty notářských komor zemí Hexagonály (Česko, Chorvatsko, Maďarsko, Rakousko, Slovensko a Slovinsko).

Vedoucí redaktor:
JUDr. Svatopluk Procházka

Redaktor:
Mgr. Jakub Adam

Adresa redakce:
Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969
fax 225 993 950

Redakční rada:
JUDr. Petr Bílek
JUDr. Jiřík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Ondřej Holub
JUDr. Václav Kouba
Doc. JUDr. Jiří Mikeš
JUDr. Svatopluk Procházka
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:
Notářská komora ČR se sídlem Ječná 11, 120 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: notarkom@mbox.vol.cz, http://www.notarkom.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2003 Kč 700,–, jednotlivá čísla Kč 120,–.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného a prodej jednotlivých čísel zajišťuje nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.

Z obsahu každého čísla časopisu je pořizována databáze anotací pro softwarovou aplikaci EPIS – Ekonomickoprávní informační servis, INZAG, k. s., Kostelní 8, 370 04 České Budějovice.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt č. j. 5082 ze dne 26. ledna 1995.
Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje Magnet-Press Slovakia s. r. o., Teslova 12, P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3, tel./fax.: 07/44 45 45 59 – předplatné, tel./fax.: 07/44 45 46 28 – administrativa, e-mail: magnet@press.sk

ISSN 1211-0558 **MK ČR 7049**

Vydávaný
Notářskou
komorou ČR

AD NOTAM

Notářský časopis

29. prosince 2003

Milí přátelé,

Stříbrná adventní neděle napovídá, že se nezadržitelně blíží konec roku 2003, a tato doba mne nutí k zamyšlení. Co asi přinese rok příští? Snažím se vybavit obdobný okamžik v minulém roce a spojit si jej se vzpomínkou, co jsme tehdy očekávali od nadcházejícího roku 2003. Vzpomínám, že jsme se v této době zvláště soustředili na přípravu „Konference" k připomenutí 10. výročí obnovy notářství v českých zemích, na hledání jejího hlavního tématu. Po diskusi jsme se rozhodli, že se konference nebude zabývat jen minulostí, ale hlavně se bude snažit nastínit budoucnost. Jako její téma jsme stanovili „Vývoj českého notářství a jeho perspektivy". Právě budoucnost je totiž to, co každého zajímá, na co sice nezná odpověď, ale co může svým chováním velmi ovlivnit. Lidé, kteří jsou nedočkaví a nic pro svoji budoucnost neudělají, vyhledávají často pomoc ve věštírnách nebo v kartách. Nemám nic proti tomu, ale raději spoléhám sám na sebe. A tak to chápu i s notářským povoláním, nebo chcete-li, posláním.

Nadcházející rok 2004 zřejmě pro nás notáře nezačne právě šťastně. Není totiž stále dořešena otázka daně z přidané hodnoty, která byla nastolena v souvislosti s novelou zákona o této dani, účinnou od října 2003, zejména pokud jde o zvýšení sazby na 22 % od počátku roku 2004, a v souvislosti s novou úpravou této daně na základě zákona předloženého vládou do parlamentu, jehož účinnost by měla nastat v červnu 2004. Vynaložili jsme veškeré úsilí, abychom objasnili Ministerstvu financí i Ministerstvu spravedlnosti specifika notářství ve vztahu právě k této dani za tím účelem, aby tyto skutečnosti byly zohledněny v nové úpravě. Musíme bohužel konstatovat, že naše snaha vychází zatím naprázdno. V této souvislosti byl připraven i návrh novely notářského tarifu, jehož úprava však do vyřešení otázky daně z přidané hodnoty musí počkat.

Průběh jednání ohledně daně z přidané hodnoty, ale i jiné události v tomto roce, týkající se notářství, například přístup ke zmíněné Konferenci nebo průběh legislativního procesu ohledně navrhované nové úpravy správců dědictví (a tím i možné nové kompetence notářů) a zavedení Centrální evidence těchto správců, nebo i ohledně jiných zákonů týkajících se notářství, zcela evidentně naznačují, že se notáři v současné době netěší oblibě u politiků ani dalších vlivných osob a možná, že ani u části veřejnosti. V této souvislosti si musíme položit otázku po příčinách takového přístupu. Čím to je? Je to jen nepochopením instituce notářství a jejího významu? Nebo snad někomu vadí značný vzestup významu notářství za minulých deset let, což se projevuje onou typickou vlastností v naší společnosti, kterou je závist? Snad. Především se však musíme zamyslet sami nad sebou. Nechováme se trochu zase jako před více než deseti lety, kdy jsme byli státními úředníky, na kterých byl občan závislý? Máme totiž kompetence, které nám takové chování opět umožňují. Jsme opravdu vždy vstřícní a úslužní a snažíme se klientu pomoci v jeho nesnázích? Nebo už máme dost té práce, nic nám nechybí a začínáme být pohodlní a arogantní? Buďme spravedliví a přiznejme si, že nejsme dokonalí. A nemusí to být vždy ani sám pan notář či paní notářka, kteří vytvářejí obraz naší kanceláře, našeho stavu. Pokud například zavolá klient do notářské kanceláře a ozve se bez pozdravení a představení „notářství", a chce-li mluvit s notářem a uslyší-li: „on tady není…nashle…" a nic víc, co si má myslet?

Stále věřím, že ve velké většině je naše povolání vykonáváno s veškerou snahou tak, aby jeho výkon odpovídal zásadám notářství a jeho poslání. Přesto si přiznejme, že vznikající nepříznivá atmosféra kolem notářství má své příčiny i u nás. Je naším úkolem je odstraňovat tak, abychom nenapomáhali našim odpůrcům a abychom pak mohli lépe obhajovat naše kompetence a možná i prosazovat další. V této souvislosti musím připomenout, že intenzivně probíhají práce na kodifikaci občanského zákoníku, jehož obsah zahrnuje i úpravu obchodního práva. Ta může radikálně změnit i náplň notářské činnosti. Kompetence, které se nám podařilo získat, jsou lichotivé, ale nemusí být na věky, zvláště, když si jich nebudeme vážit a chránit si je. A to v etické i morální rovině. Je pravdou, že snad zvládáme odbornou stránku, ale neméně důležitá je i naše úroveň společenská, morální a etická. Co je mi platný erudovaný právník, když se s ním jako s člověkem nedomluvím pro jeho aroganci a nadřazenost. Proto jsem moc rád, že se v programu Komise vzdělávání počítá i s touto oblastí. To, že nás tlačí bota i v prezentaci notářství v médiích, jsme si uvědomili například při několika vystoupeních notářů v televizi, zvláště ve specifickém podání TV NOVA.

Rok 2004 je znovu rokem jubilejním – v únoru si připomeneme desetileté výročí od přijetí Notářské komory České republiky do Mezinárodní unie latinského notářství. Při květnové konferenci v Praze lucemburský kolega, pan Andre Schwachtgen, hrdě připomínal, že to byl on, který tehdy jako prezident UINL přijímal české notářství do této světové notářské organizace. Tento rok se koná v Mexico City další volební kongres UINL, kterého se zúčastníme se svými zástupci a členy delegace. Tomu bude předcházet zasedání Stálé rady, jíž jsem členem. České notářství navrhne do tohoto vrcholného orgánu dalšího našeho kolegu, neboť české notářství požívá v zahraničí vysokou prestiž a uznání. Věřím, že přes naznačené problémy toto postavení neztratíme a že se jako vždy s nimi dokážeme sami vypořádat.

Každému připadá samozřejmé, že tento časopis Ad notam pravidelně vychází a pokud nevyjde v očekávaném termínu, tak nám chybí. Jsem rád, že máme tento pocit, neboť to znamená, že jej potřebujeme. Je to totiž rovněž deset let, kdy bylo poprvé vydáno zvláštní číslo tohoto časopisu k příležitosti Celostátní konference, oznamující, že Notářská komora České republiky zahajuje vydávání svého časopisu. Dosáhl bezesporu prestiže pro svoji vysokou odbornou i informační úroveň. Nyní, po deseti letech, se však redakční rada rozhodla pro personální obměnu, a tak prezidium stojí před úkolem sestavit nový tým, který bude pokračovat a rozvíjet započaté dílo. Já věřím, že se to podaří. Těm, kteří tuto štafetu nesli až doposud, zejména JUDr. Svatopluku Procházkovi, si dovoluji jménem nás všech čtenářů poděkovat. Obracím se však na vás, kolegyně a kolegové, abyste o své myšlenky obohacovali obsah tohoto časopisu a nespoléhali, že vše vyřeší někdo jiný. Je to především náš časopis, časopis notářů.

Celá naše společnost stojí před velkou neznámou – vstupem do Evropské unie. Budeme mít ještě otevřenější dveře do Evropy. Nesmíme však zapomenout, že budou otevřeny obousměrně. Dr. Klaus Woschnak, prezident Rakouské notářské komory, nám na toto téma v Hradci Králové v listopadu 2003 obětavě přednesl přednášku a tak jsme si mohli udělat představu o nových úkolech, které nás, notáře, čekají. A jestli jsme si dříve mysleli, že problémy našeho notářství jsou výjimečné či ojedinělé, víme nyní s naprostou určitostí, že řešíme tytéž otázky, jako v jiných evropských zemích. Je zřejmé, že se budeme muset v našem vlastním zájmu více zapojit do práce ve světových a evropských notářských organizacích. Proto jsme již podali přihlášku do CNUE (Komise notářství Evropské unie) a v květnu 2004 na zasedání v Aténách se počítá se slavnostním přijetím našeho notářství do této evropské notářské organizace. Hlavním úkolem je propagovat notářství, vysvětlovat ve strukturách Evropského parlamentu výhody služeb notářství kontinentálního typu oproti systému common law, spočívající především v předcházení sporům, ve vykonatelnosti a nestrannosti notářských zápisů a jejich veřejné víře.

Jak můžeme pozorovat nejen u nás, ale i v řadě jiných evropských zemí, jsme pod tlakem „amerikanismu“, který ohrožuje tisícileté evropské tradice, mezi které patří i právní kultura. Nyní jde o budoucnost notářství vůbec.

A tento úkol – vysvětlovat úlohu notářství každému člověku – stojí před námi i zde, doma, v každém městě i na venkově, neboť i tak lze ovlivnit naši budoucnost. Nic se neodehrává jen na nejvyšších pozicích v parlamentu či vládě a v poslední době to je především široká veřejnost, která se ptá, nač potřebuje notáře. Já si myslím, že nám všem na ní opravdu záleží a že pro ni jsme ochotni něco udělat, protože kartářka nám asi nepomůže.

Všechno nejlepší, hlavně to pevné zdraví, vám přeje

Martin Faudal

Články

Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí

*JUDr. Lucie Voštová**

Existuje celá řada dokumentů, které jsou z různých důvodů zasílány z České republiky do zahraničí a naopak. Důležité místo mezi nimi patří písemnostem, které jsou vyhotovené nebo ověřené notáři či jinými kompetentními orgány dané země, ale také soudním a jiným rozhodnutím či osvědčením, které v právní terminologii nesou souhrnné označení „veřejné listiny“.

Veřejné listiny překračují hranice států zejména proto, aby před různými úřady dosvědčily určitou skutečnost. Při každém kontaktu s cizími veřejnými listinami, které mají být z nějakého důvodu použity v České republice, a rovněž v případech, kdy mají být tuzemské veřejné listiny použity v cizině, však vzniká otázka, zda je pro zachování jejich charakteru coby veřejných listin možné tyto veřejné listiny akceptovat ať u nás nebo v zahraničí bez dalšího anebo zda je nutné určité ověření, které v podstatě potvrzuje jejich autentičnost.

I. Veřejná listina dle českého práva

Před samotným výkladem dané problematiky je žádoucí uvést pár slov k tomu, které listiny jsou podle našeho právního řádu považovány za listiny veřejné a jaký je jejich význam. I přesto, že veřejné listiny jsou významným pojmem právní terminologie, český právní řád jejich obecnou legální definici přímo neobsahuje. Určitým vodítkem pro výklad tohoto pojmu je ustanovení § 134 OSŘ, ze kterého lze dovodit, že veřejné listiny jsou jakékoliv listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci a dále listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné.

Jedním z těchto zvláštních právních předpisů je např. zák. č. 358/1992 Sb., notářský řád („NotŘ“), který ve svém ustanovení § 6 za veřejné listiny prohlašuje tzv. „notářské listiny“, kterými jsou notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření,[1] jest-

* Autorka je notářskou koncipientkou JUDr. Marie Tomanové, notářky v Táboře.

[1] Listinami o ověření jsou a) legalizační doložka, jež je zákonem stanovenou formou pro ověření pravosti podpisu – tzv. legalizaci, b) ověřovací doložka, jež je zákonem stanovenou formou pro ověření shody opisu nebo kopie s listinou – tzv. vidimaci, c) osvědčovací doložka, jež je zákonem stanovenou formou pro osvědčení, že byla předložena listina.

liže splňují náležitosti stanovené notářským řádem. V podstatě se jedná o všechny listiny, které notář vyhotovuje při výkonu notářské činnosti[2] mimo listin pořizovaných při přijímání listin a peněz do úschovy. Navíc je třeba ještě podotknout, že kromě uvedených notářských listin notář v rámci osvědčování právně významných skutečností pořizuje tzv. protestní listiny o protestaci směnek a šeků, které jsou na základě zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, v platném znění, prohlášeny rovněž za listiny veřejné.

Pokud jde o právní význam všech veřejných listin, tento s odkazem na již zmíněné ustanovení § 134 OSŘ spočívá především v tom, že s veřejnými listinami je spojena právní jistota, neboť jde o listiny nadané veřejnou vírou co do jejich autentičnosti a obsahu. Obsahem veřejné víry je pak to, že se předpokládá správnost listin, pokud se neprokáže opak – tzn. nedokazuje se správnost, ale dokazuje se naopak jejich nesprávnost.

Mezi veřejné listiny se konkrétně řadí např. legalizační doložky na plných mocech, zakladatelské dokumenty společností, kupní či darovací smlouvy sepsané ve formě notářského zápisu, rodné listy, diplomy, výpisy z obchodního rejstříku či výpisy z katastru nemovitostí aj.

II. Předpoklady pro uznání veřejných listin

Smyslem tohoto článku by mělo být nalézt odpověď na otázku, položenou již v samotném úvodu, zda veřejné listiny vydané orgány v České republice mohou být uznány v zahraničí bez nutnosti dalších formalit, a také naopak, zda cizí veřejné listiny jsou u nás bez dalšího akceptovány, a pokud nikoliv, jaké formality se k tomuto vyžadují.

K tomu, aby daná otázka mohla být zodpovězena, je třeba zjistit, zda:

a) mezi Českou republikou a příslušnou cizí zemí platí mezinárodní smlouva o právní pomoci, a pokud ano, jak upravuje vzájemné uznávání veřejných listin,
b) je cizí země smluvním státem Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, přijaté v Haagu dne 5.10.1961.

1. Vyšší ověření (superlegalizace)

Za předpokladu, že mezi Českou republikou a příslušnou cizí zemí neexistuje žádná mezinárodní smlouva upravující vzájemné uznávání veřejných listin, nalezneme základní ustanovení, kterými je v českém právním řádu problematika ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí řešena, v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním („MPSaP“). V § 52 MPSaP se stanoví, že listiny vydané soudy a úřady v cizině, které platí na místě, kde byly vydány, za listiny veřejné (tj. cizí veřejné listiny), mají důkazní moc veřejných listin také v České republice, jestliže jsou opatřeny předepsanými ověřeními. Na situaci opačnou, tj. na případ použití českých veřejných listin v zahraničí, pamatuje citovaný zákon pouze ve svém ustanovení § 62, které říká, že k listinám vydaným justičními orgány nebo k listinám jimi ověřeným nebo před nimi podepsaným, jichž má být použito v cizině, připojí ministerstvo spravedlnosti na žádost účastníka své vyšší ověření.

Shora uvedené v praxi znamená, že cizí veřejné listiny určené pro použití v České republice musí být opatřeny vyšším ověřením zastupitelského úřadu České republiky, který je akreditován pro stát, jehož orgán doklad vystavil. Superlegalizace ze strany zastupitelského úřadu ČR však následuje až po vyšším ověření listin příslušnými orgány a ministerstvem zahraničních věcí daného státu. Ověření ze strany ministerstva zahraničních věcí je nutné z důvodu, že zastupitelské úřady mají omezenou verifikační pravomoc v tom smyslu, že mohou ověřit razítko či podpis zpravidla jednoho určitého orgánu v příslušné zemi, a tím je právě Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (dále také „MZV“). Pokud však ministerstvo zahraničních věcí nedisponuje například podpisovými vzory všech tuzemských notářů nebo jiných příslušných orgánů a tudíž ani nemá pravomoc legalizovat podpis a razítko na listině, může se řetězec úřadů, přes které se veřejná listina dostane k ministerstvu zahraničních věcí, rozrůst o další mezičlánky. Komplikace ověřovací procedury by nastala rovněž v případě, že by se český zastupitelský úřad nenacházel přímo v zemi, kde byly veřejné listiny vydány. Tehdy by musely veřejné listiny z některých států nejdříve putovat na zastupitelský úřad v jiném státě, který by měl oprávnění ověření poskytnout.

Pokud žadatel (občan ČR) nemá možnost požádat o předchozí ověření přímo cizí příslušné orgány, může se obrátit na příslušný zastupitelský úřad ČR, který ověření listin zajistí a poté je pošle žadateli prostřednictvím oddělení legalizace dokladů konzulárního odboru MZV. Oddělení žadateli zároveň vyměří i poplatek, sestávající z poplatku za superlegalizaci zastupitelským úřadem ČR, který činí dle sazebníku správních poplatků, jenž tvoří přílohu zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, 600,- Kč, a z hotových výloh, které vznikly zastupitelskému úřadu v souvislosti s obstaráním vyšších ověření (tj. správní poplatky vyměřené cizími orgány, poštovné apod.).

K tomuto je třeba dále poznamenat, že k listinám předloženým k vyššímu ověření musí být připojen jejich překlad do českého jazyka provedený tlumočníkem, který je zapsán v seznamu soudních tlumočníků.

Jak již bylo zmíněno shora, nutnost vyššího ověření veřejných listin platí také pro případ opačný, a sice pokud mají být veřejné listiny vydané v České republice předloženy úřadům v zahraničí. Vyšší ověření veřejných listin provádějí na základě žádosti osoby, která má na věci právní zájem, příslušné orgány státní správy České republiky nadřízené orgánům, které listiny vydaly (např. ministerstvo spravedlnosti,[3] ministerstvo školství, ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo obrany atd.). Následně připojí na listiny své vyšší ověření ministerstvo zahraničních věcí, konkrétně oddělení legalizace dokladů konzulárního odboru MZV, a poté zpravidla zastupitelský úřad státu, ve kterém budou listiny použity. Požadavek ověření ze strany ministerstva zahraničních věcí je i v tomto případě dán tím, že cizí zastupitelské úřady na našem území ověřují pouze pravost razítka ministerstva zahraničních věcí.

---

[2] V souladu s ustanovením § 2 NotŘ se notářskou činností rozumí sepisování veřejných listin o právních úkonech, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení a dále přijímání peněz a listin do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám.

[3] Ministerstvo spravedlnosti je příslušné připojit své vyšší ověření např. na listiny vydané justičními orgány nebo notáři anebo na listiny jimi ověřené či před nimi podepsané.

Oddělení legalizace dokladů konzulárního odboru MZV vyměřuje v souladu se zákonem č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, za vyšší ověření listin (tzn. za ověření otisků úředních razítek a úředních podpisů) vydaných příslušným orgánem České republiky poplatek ve výši 100,- Kč. Poplatek lze uhradit v hotovosti, je-li žádost o vyšší ověření podávána osobně, v případě poštovního styku je nutné přiložit kolkovou známku v hodnotě 100,- Kč.

2. Apostilace

Popsaná a svým způsobem složitá a zdlouhavá mašinérie ověřovaní však neplatí od 16. března 1999 pro veřejné listiny určené do nebo pocházející ze států, které jsou smluvními stranami Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, přijaté na 9. zasedání Haagské konference mezinárodního práva soukromého dne 5. 10. 1961 (dále jen „Úmluva o apostilaci"), a to z důvodu, že právě 16. 3. 1999 vstoupila Úmluva o apostilaci pro Českou republiku v platnost. Český text Úmluvy o apostilaci, včetně v příloze uveřejněného závazného „Vzoru doložky o ověření apostilou", byl sdělením Ministerstva zahraničních věcí ČR uveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 45/1999, částce 17. V souvislosti s tím došlo ke změně a určitému zjednodušení procesu ověřování veřejných listin, jež mají být použity v těch cizích státech, které jsou smluvními státy Úmluvy o apostilaci a s nimiž Česká republika nemá sjednáno osvobození od povinnosti ověřování prostřednictvím dvoustranných mezinárodních smluv. Zjednodušení spočívá v zásadě v jediném formálním úkonu, tj. v opatření ověřované listiny ověřovací doložkou, tzv. apostilou, která nahrazuje u veřejných listin vydaných v ČR jak vyšší ověření Ministerstvem spravedlnosti, popř. jiným nadřízeným orgánem, ale i další vyšší ověření ze strany Ministerstva zahraničních věcí a navazující ověření zastupitelským úřadem toho státu, kde má být listina použita. V opačném případě nahrazuje vyšší ověření příslušným úřadem a ministerstvem zahraničních věcí daného státu a rovněž i českým zastupitelským úřadem v cizím státu.

Podstatné a důležité je, že apostilační doložka je ověřením finálním. Apostila musí splňovat určité formální náležitosti, tzn. musí být vyznačena na samotné listině nebo k listině připojena, může být vyhotovena v úředním jazyce státu, ve kterém byla vydána, ale její název musí být ve francouzském jazyce (tj. „Apostille Convention de La Hay du 5 octobre 1961") a musí být čtvercového tvaru o stranách dlouhých minimálně 9 cm. V apostile se vyplňují přehledně údaje o tom, kdo příslušnou listinu podepsal, popř. připojil otisk razítka, a kdo prostřednictvím apostily tento podpis a razítko právoplatně ověřil. Vyplněním apostilační doložky se tedy ověřuje pravost podpisu, oprávněnost osoby listinu podepsat, a je-li to třeba, pravost pečeti nebo razítka na listině, jimiž je opatřena. Podpis, pečeť a razítko na doložce jsou z dalšího ověřování vyňaty.

Za konečné ověření apostilou je v souladu se zákonem č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, stanoven správní poplatek ve výši 100,- Kč.

Listiny, které se pro účely Úmluvy o apostilaci považují za listiny veřejné, jsou taxativně vymezeny v článku 1 Úmluvy o apostilaci. Jedná se o:

a) listiny vydané soudním orgánem státu, včetně listin vydaných státním zástupcem, vyšším soudním úředníkem nebo soudním vykonavatelem,
b) listiny vydané správními úřady,
c) notářské listiny (tj. notářské zápisy či jejich stejnopisy),
d) úřední potvrzení, kterými jsou opatřeny listiny podepsané soukromou osobou, jako je úřední potvrzení o registraci listiny nebo potvrzení toho, že listina byla vydána určitého data, a úřední a notářské potvrzení pravosti podpisu.[4]

Úmluva o apostilaci se však nevztahuje na listiny vydané diplomatickými nebo konzulárními zástupci[5] a dále na správní listiny týkající se přímo obchodních nebo celních transakcí.

Úmluva se dále nevztahuje na ověřování úředních překladů veřejných listin do cizího jazyka. Proto je vhodné pořídit překlad listiny ve státě, kde bude předkládána.[6]

Právo „apostilovat" na svém území vydané či ověřené dokumenty mají všechny úřady, které si daný stát určí. Apostilním úřadem, tj. úřadem pověřeným vydávat ověření apostilou, je podle článku 6 Úmluvy o apostilaci v České republice:

a) Ministerstvo spravedlnosti – mezinárodní odbor pro listiny vydávané justičními orgány, včetně listin vydávaných nebo ověřených notáři, a
b) Ministerstvo zahraničních věcí – konzulární odbor pro ostatní listiny, vydávané orgány státní správy nebo jinými orgány.

V jiných státech je okruh apostilačních úřadů rozmanitější. Tak např. v Rakousku k nim patří kromě ministerstva zahraničních věcí i předsedové všech soudů první instance a vlády spolkových zemí; v SRN jsou to v závislosti na druhu ověřovaných listin Spolkový správní úřad, prezident Spolkového patentového úřadu, prezidenti zemských soudů, prezidenti okresních soudů anebo ministerstva či senátoři spravedlnosti a ministerstva či senátoři vnitra, případně prezidenti správy kraje. Výčet apostilních úřadů[7] a jejich případné změny jsou členské státy povinny oznámit depozitáři Úmluvy o apo-

[4] Na notářsky ověřené kopie nebo opisy listiny se Úmluva o apostilaci nepoužije, neboť tyto listiny nelze opatřit apostilou, ale pouze vyšším ověřením. Na notářsky ověřenou kopii či opis listiny, jejíž originál byl již příslušným vyšším ověřením nebo apostilou opatřen, připojí své vyšší ověření ministerstvo spravedlnosti a poté oddělení legalizace dokladů konzulárního odboru MZV.

[5] Může jít například o potvrzení zastupitelských úřadů cizích států akreditovaných pro ČR, která jsou vydávána např. v souvislosti s uzavřením manželství jejich státních příslušníků v ČR (tj. potvrzení o stavu, bydlišti a právní způsobilosti k uzavření sňatku). Toto potvrzení podepisuje pracovník cizího zastupitelského úřadu oprávněný k legalizaci dokladů, a poté je opatří vyšším ověřením oddělení legalizace dokladů MZV, které si za tento úkon vyměřuje správní poplatek ve výši 600,- Kč. Výjimku z povinnosti vyššího ověřování listin vydávaných diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky stanoví Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky, přijatá Radou Evropy dne 7. 6. 1968 v Londýně, zveřejněná ve Sbírce zákonů sdělením ministerstva zahraničních věcí pod. č. 287/1998 Sb.

[6] V případě, že by byla listina určená pro použití v zahraničí úředně přeložena v ČR, je pro použití tohoto překladu nutné jeho vyšší ověření. Při ověřování úředního překladu se ověřuje registrace překladatele působícího v Praze u Městského soudu a u mimopražského překladatele u příslušného krajského soudu. Poté připojí své vyšší ověření ministerstvo spravedlnosti a následně oddělení legalizace dokladů konzulárního odboru MZV.

[7] Seznam apostilních úřadů všech států Úmluvy a rovněž i aktualizovaný seznam členských států Úmluvy je přístupný na Internetu na stránkách Haagské konference pod následující adresou: http://www.hcch.net./.

stilaci, kterým je Ministerstvo zahraničních věcí Nizozemského království.

Smluvních států Úmluvy o apostilaci (včetně jejich závislých území) bylo k měsíci dubnu 2003 92.[8] Jedná se o následující státy a území: Andorra, Antigua a Barbuda, Argentina, Arménie, Austrálie, bývalá jugoslávská republika Makedonie, Bahamy, Barbados, Belgie, Belize, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Botswana, Brunei Darussalam, Bulharsko, Česká republika, Dominikánská republika, Estonsko, Fidži, Finsko, Francie, Grenada, Čína – pouze administrativní území Hong Kong, Čína – pouze administrativní území Macao, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kazachstán, Kolumbie, Kypr, Lesotho, Libérie, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Macao, Maďarsko, Makedonie, Malawi, Malta, Marshallovy ostrovy, Mauritius, Monaco, Mexiko, Namibie, Německo, Niue, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Panama, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Salvador, Samoa, San Marino, Seychely, Slovensko, Slovinsko, Srbsko a Černá Hora, Surinam, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincent a Grenadiny, Svazijsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tonga, Trinidad a Tobago, Turecko, USA, Venezuela a Velká Británie včetně jejích teritorií, tj. např. Bermudy, Kajmanské ostrovy, Svatá Helena aj.

3. Smlouvy o právní pomoci

Konečně existují případy, kdy jsou mezi státy sjednány mezinárodní smlouvy o právní pomoci, které řeší i vzájemné uznávání veřejných listin.[9] Mezinárodní smlouvy většinou obsahují formulace typu:

„Listiny, které vydal nebo ověřil příslušný orgán jedné smluvní strany v mezích své pravomoci a které jsou opatřeny otiskem úředního razítka a podpisem oprávněné úřední osoby, se použijí na území druhé smluvní strany bez dalšího ověření. Listiny, které se na území jedné smluvní strany považují za veřejné, mají na území druhé smluvní strany důkazní moc veřejných listin."

Pokud tedy veřejné listiny pocházejí ze států nebo naopak směřují do států, se kterými Česká republika mezinárodní smlouvy obsahující stejné či podobné formulace uzavřela, superlegalizace nebo apostilace těchto listin nebude vyžadována.

Na druhé straně se najdou i takové smlouvy o právní pomoci, které ve vztahu k veřejným listinám žádnou úpravu neobsahují. V takovém případě je superlegalizace nebo apostilace, je-li daný stát smluvním státem citované Úmluvy o apostilaci, nezbytná.

Ke státům, se kterými má Česká republika uzavřeny dvoustranné smlouvy o právní pomoci, ve kterých jsou specifikovány veřejné listiny, jež jsou osvobozeny od vyššího ověření, patří např. Afghánistán, Albánie, Alžírsko, Belgie, Bulharsko, Francie, Itálie,[9] Jemen, bývalá Jugoslávie (nyní nástupnické státy, tj. Chorvatsko, Makedonie, Slovinsko, Jugoslávie), Korea, Kuba, Kypr, Maďarsko, Mongolsko, Polsko, Portugalsko,[10] Rakousko, Rumunsko, bývalé státy SSSR (nyní de facto nástupnické státy, tj. Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzská republika, Moldávie, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán), Řecko, Slovensko, Sýrie, Španělsko, Švýcarsko, Vietnam.

Ke státům, se kterými Česká republika bilaterální smlouvy o právní pomoci ohledně vzájemného uznávání veřejných listin nemá, se řadí např. Čína, Dánsko, Holandsko, Indonésie, Irák, Japonsko, Kanada, Kuvajt, SRN, Švédsko, Turecko, USA či Velká Británie.

III. Shrnutí a praktické příklady

Na základě uvedeného výkladu lze učinit následující krátké shrnutí.

1. Při vzájemném používání veřejných listin mezi Českou republikou a státy, se kterými Česká republika nemá uzavřeny mezinárodní smlouvy o právní pomoci, které by řešily vzájemné uznávání veřejných listin, a které (tj. cizí státy) současně nejsou smluvními stranami Úmluvy o apostilaci, musí být veřejné listiny opatřeny tzv. vyšším ověřením (superlegalizací), jak bylo popsáno shora.

2. Půjde-li o veřejné listiny pocházející z cizích zemí nebo určené pro cizí země, které jsou smluvními stranami Úmluvy o apostilaci a bude-li zároveň splněná jedna z následujících podmínek, tj.

a) mezi Českou republikou a určitou cizí zemí není uzavřena žádná mezinárodní smlouva o poskytování právní pomoci, jež by veřejné listiny zbavovala povinnosti ověřování, nebo
b) příslušná mezinárodní smlouva sice existuje, ale formální náležitosti při ověřování podpisu, pečeti nebo razítka jsou přísnější než formální náležitosti podle Úmluvy o apostilaci,

použije se Úmluva o apostilaci, tzn. že k listinám postačí připojit apostilační doložku bez nutnosti dalších vyšších ověření.

3. A konečně, jsou-li mezi Českou republikou a cizími zeměmi uzavřeny mezinárodní smlouvy o právní pomoci, podle nichž jsou veřejné listiny od povinnosti ověřování osvobozeny, popřípadě ověřovací postup zjednodušují, použije se úprava v těchto mezinárodních smlouvách, tzn. že veřejné listiny se v konkrétních státech akceptují bez dalšího, tzv. vyššího ověření, nebo bez apostily, pokud je cizí země navíc členským státem Úmluvy o apostilaci. Přednost mezinárodních smluv vyplývá z článku 3 odst. 2 a článku 8 Úmluvy o apostilaci.

Díky přistoupení České republiky k Úmluvě o apostilaci se značně zjednodušilo a urychlilo ověřování veřejných listin ve vztahu k zemím, se kterými dříve Česká republika neměla uzavřeny mezinárodní smlouvy o vzájemném uznávání veřejných listin. Na základě toho povinnost vyššího ověření zcela odpadá např. ve vztahu

[8] Kterýkoliv smluvní stát Úmluvy o apostilaci může v souladu s článkem 13 její platnost rozšířit na všechna území nebo jedno či více z nich, za jejichž mezinárodní vztahy odpovídá.

[9] Mezi mezinárodními smlouvami o vzájemné právní pomoci převažují smlouvy bilaterální, kterých má Česká republika uzavřeno několik desítek, a to převážně s bývalými socialistickými státy z let 1951 a 1990. Multilaterální mezinárodní smlouvy o právní pomoci jsou sporadické, jednou z nejvýznamnějších je právě shora citovaná Úmluva o apostilaci; dále k nim patří např. Úmluva o uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem, sjednaná v Haagu dne 15. 4. 1958, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 14/1974, anebo Úmluva o uznání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, uzavřená dne 2. 10. 1973 rovněž v Haagu, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 132/1976, na základě kterých jsou od tzv. vyššího ověření osvobozeny některé listiny předkládané podle těchto úmluv.

[9] Osvobození od ověřování se podle smlouvy o právní pomoci mezi ČSSR a Italskou republikou vztahuje pouze na listiny vyhotovené v souvislosti s dožádáním.

[10] Superlegalizace veřejných listin se vyžaduje, neboť smlouva o právní pomoci osvobozuje od ověření pouze spisy nebo listiny sepsané soudy jednoho z obou států a předkládané soudům na území druhého státu.

k SRN, USA, Velké Británii, Nizozemí, Norsku, Švédsku, Turecku, Číně, Japonsku aj., ale i Itálii a Portugalsku.

Ve vztahu např. ke Slovensku, Polsku, Švýcarsku, Francii, Rakousku, Řecku, Vietnamu aj. se i přes účast těchto států na Úmluvě o apostilaci díky existenci dvoustranné smlouvy nevyžaduje žádné ověření veřejných listin.

Ke státům, se kterými není uzavřena ani dvoustranná smlouva a ani pro ně neplatí Úmluva o apostilaci, a proto zde povinnost vyššího ověření zůstává, patří např. Dánsko, Irák, Irán, Spojené arabské emiráty, Indie, Bolivie, Nigerie, Madagaskar, Mali aj.

Závěrem lze pro ilustraci popisované problematiky uvést několik konkrétních příkladů.

- Bude-li zakládána společnost s ručením omezeným a k podpisu společenské smlouvy bude za jednoho ze společníků předložena plná moc udělená tímto společníkem – občanem SRN, jehož podpis byl ověřen notářem v SRN, lze tuto plnou moc tuzemským notářem akceptovat, jestliže je opatřena apostilou ze strany příslušného úřadu SRN, tzn. v tomto případě prezidentem zemského soudu, a poté včetně apostily úředně přeložena do češtiny.
- Pokud občan Slovenské republiky předloží svůj výpis z rejstříku trestů vydaný orgánem na Slovensku nebo plnou moc se svým podpisem ověřeným notářem na Slovensku, není pro použití těchto listin na území České republiky nutné žádné jiné ověření.
- Pro nostrifikaci diplomu či vysvědčení získaného na školách v USA je třeba, aby podpisy školních úředníků na originálu diplomu a vysvědčení byly ověřeny školním notářem, a není-li školní notář, pak notářem místním. Poté musí příslušný orgán státu, kde je notář evidován, doklady opatřit apostilou. Následně musejí být listiny opatřené apostilou úředně přeloženy do českého jazyka překladatelem v ČR, popř. překladatelem v dané zemi, za podmínky, že tento překlad by musel být následně ověřen osobou oprávněnou v ČR nebo zastupitelským úřadem ČR v USA. Nakonec následuje samotná nostrifikace dokladu v ČR školským úřadem nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.
- Pokud si americká společnost se sídlem v Los Angeles chce založit v České republice dceřinnou společnost, popř. otevřít bankovní účet, stačí, aby její zakladatelské dokumenty a plná moc s podpisy úředně ověřenými místním notářem opatřil Státní tajemník státu Kalifornie apostilačním razítkem a poté byly tyto dokumenty úředně přeloženy do českého jazyka.[11]
- K vystavení rodného listu, oddacího listu nebo úmrtního listu zvláštní matrikou v Brně, tj. v případě, kdy k narození, uzavření manželství nebo úmrtí občana ČR došlo v cizině, je kromě dalších dokladů třeba předložit cizozemský rodný list, cizozemský oddací list nebo cizozemský úmrtí list, opatřený vyšším ověřením nebo apostilou, pokud je ze země, se kterou není podepsána smlouva o právní pomoci, a jejich úřední překlad do českého jazyka.

[11] Zatímco dříve, tj. do doby, než platila pro Českou republiku Úmluva o apostilaci, bylo nutné, aby příslušné notářsky ověřené dokumenty potvrdily kromě Státního tajemníka státu Kalifornie dále ministerstvo zahraničních věcí ve Washingtonu a poté český zastupitelský úřad v USA.

Přehled notářských zápisů v právních předpisech

*Mgr. Eliška Špoková**

I. Obecně

Účelem mého článku je podat přehled o tom, které právní předpisy vyžadují formu notářského zápisu pro určitý úkon, případně pro osvědčení určité události. Nejprve se však stručně zmíním o definici notářského zápisu a o jeho druzích.

Notářský zápis je kvalifikovaná forma listiny, která na rozdíl od soukromých listin požívá tzv. veřejné víry. *Veřejná víra* je na základě historického vývoje vzniklé obecné přesvědčení, že výsledky činnosti notářů zaručují zákonnost řešení daného právního vztahu či pravdivost zachyceného jevu, pokud není prokázán opak.[1] Podle ust. § 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád – „NotŘ“), je hlavní a základní činností notáře tzv. notářská činnost, která spočívá kromě přijímání listin a peněz do úschovy v sepisování veřejných listin o právních úkonech a v osvědčování právně významných skutečností a prohlášení. Stěžejní činností notáře je tedy sepisování notářských zápisů jako veřejných listin nadaných veřejnou vírou v jejich pravdivost a zákonnost. Z výše řečeného vyplývá, že rozeznáváme dva hlavní typy notářských zápisů: notářský zápis o právním úkonu a notářský zápis o osvědčení právně významné skutečnosti nebo prohlášení.

1. Notářský zápis o právním úkonu

Tomuto typu notářského zápisu se věnuje oddíl první části šesté notářského řádu nazvaný „Sepisování notářských zápisů o právních úkonech“ a rovněž oddíl druhý nazvaný „Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti“. Ač by se mohlo ze systematiky zákona zdát, že jde o samostatný typ notářského zápisu, je to také notářský zápis o právním úkonu, který ovšem musí mít speciální náležitosti stanovené v § 71a–71c NotŘ.

Právní úkon, který má mít formu notářského zápisu, vzniká až tímto notářským zápisem, podepsaným účastníky i notářem. Notářský zápis o právním úkonu je souhrnem jednak vlastního projevu vůle účastníků, který obsahově tvoří tento právní úkon, a prohlášení účastníků o vlastní způsobilosti k právním úkonům, jednak projevu notáře, který osvědčuje určité skutečnosti, které jsou předpokladem pro tuto formu právního úkonu.[2] Při pořizování tohoto typu notářského zápisu notář působí při formulaci jeho obsahu jako nestranný právní rádce účastníků. Notář je povinen obě strany úkonu stejně poučit a vyložit jim obsah i důsledky právního úkonu, který hodlají uskutečnit. Je zřejmé, že notář takto napomáhá předcházení sporům a jeho činnost má tedy významný preventivní charakter. Soudní spory jsou totiž zdlouhavé a nákladné, takže státy s kontinentálním typem práva tam, kde jim obzvlášť záleží na jistotě právních vztahů, stanoví v právních předpisech povinnou formu notář-

*Autorka je notářskou kandidátkou JUDr. Jiřího Svobody, notáře v Praze.

[1] *Bílek, P., Drápal, L., Jindřich, M., Wawerka, K.* Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 5.

[2] Viz dílo cit. v pozn. 1, str. 138.

ského zápisu o právním úkonu. Na rozdíl od jiných evropských zemí naše právní úprava kromě práva obchodních společností jen velmi zřídka vyžaduje povinné sepsání notářského zápisu o právním úkonu.

Náležitosti tohoto typu notářského zápisu jsou stanoveny v § 63 NotŘ. Další ustanovení oddílu prvního části šesté (§§ 64–71 NotŘ) se věnují prokázání totožnosti účastníků právního úkonu, svědkům, důvěrníkům, tlumočníkům a způsobu uložení těchto notářských zápisů.

V textu právního předpisu poznáme tento druh notářského zápisu například podle formulace, že právní úkon musí být uzavřen „*ve formě notářského zápisu*".

2. Notářský zápis o osvědčení právně významné skutečnosti nebo prohlášení

Tento druhý typ notářského zápisu je obsažen v oddílu třetím části šesté notářského řádu nazvaném „Osvědčování právně významných skutečností a prohlášení" a také v oddílu čtvrtém této části nazvaném „Notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby".

Při osvědčování skutečností nebo prohlášení již notář nepůsobí jako právní rádce a tvůrce formulací projevů vůle. Jeho úkolem je zaznamenat v notářském zápisu skutečnost, která před ním nastala, nebo prohlášení, které před ním bylo učiněno. Notář je zde tedy v roli jakéhosi nestranného pozorovatele a svědka a rozhodně by neměl zasahovat do probíhajícího děje. Notář sice nedozírá na to, zda je obsah nastalé skutečnosti či prohlášení v souladu s právními předpisy, ale již vědomí o tom, že je přítomen někdo, kdo o ději sepíše záznam, vede osoby zúčastněné na ději k tomu, aby dodržovaly příslušné právní předpisy. Notář i v této své činnosti působí preventivně proti vzniku případných budoucích sporů tím, že sepíše „důkaz" o proběhnuvším ději.

Osvědčit lze jen ty skutečnosti a prohlášení, které jsou právně významné, tedy ty, které by mohly být podkladem pro uplatňování práv nebo kterými by mohly být způsobeny právní následky (viz § 72 odst. 1 NotŘ). Notář provádí zejména tato osvědčení:
- vidimaci (ověření shody opisu nebo kopie s listinou);
- legalizaci (ověření pravosti podpisu);
- o tom, že byla předložena listina a kdy se tak stalo;
- o protestech směnek a jiných listin;
- o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob;
- o tom, že je někdo naživu;
- o jiných skutkových dějích a stavu věcí; a
- o prohlášení.

Shora uvedený výčet je pouze demonstrativní. O vidimaci, legalizaci a o předložení listiny se vyhotoví ověřovací (osvědčovací) doložka, a to na předložené listině nebo na listině s ní pevně spojené. O protestech směnek a šeků se sepisuje protestní listina podle zákona směnečného a šekového. O ostatních osvědčeních se sepíše notářský zápis.

Tato nestranná osvědčující činnost notáře však byla výrazně prolomena novelou notářského řádu, účinnou od 1. 1. 2001. Zákon č. 370/2000 Sb. totiž zavedl nový typ osvědčení, a to osvědčení určitých rozhodnutí orgánů právnických osob. Tento notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby je nyní upraven v samostatném oddíle čtvrtém části šesté notářského řádu, a to v §§ 80a–80f NotŘ. Na rozdíl od jiných druhů osvědčení je zde výrazně posílena aktivní role notáře, který nepůsobí pouze jako nestranný a nezaujatý svědek, ale má určitý podíl již na přípravě usnesení orgánu právnické osoby, neboť v konečném důsledku do značné míry odpovídá za jeho správnost, a dále musí v notářském zápisu vyslovit svůj názor na soulad přijatého rozhodnutí se zákonem. Hlavní význam osvědčování je tím značně znehodnocen, neboť notář bude logicky zaujat ve prospěch navrhovatele rozhodnutí.[3] Notář ve smyslu ustanovení § 80a odst. 2 NotŘ osvědčuje existenci právních jednání a formalit, ke kterým je právnická osoba resp. její orgán povinen před přijetím určitého rozhodnutí, včetně jejich souladu s právními předpisy, dále zda rozhodnutí bylo přijato a také to, zda je jeho obsah v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty právnické osoby. Z formulací příslušných ustanovení však nelze dovodit, že by byl notář povinen spolupůsobit při tvorbě a přípravě návrhů na rozhodnutí, ač tomu tak v praxi často bude. Náležitosti tohoto typu notářského zápisu jsou obsaženy v § 80b NotŘ. Právnická osoba je povinna předložit notáři nejpozději pět pracovních dní přede dnem jednání jejího orgánu dokumenty, které notář potřebuje k přípravě (viz § 80c NotŘ). Ustanovení § 80d NotŘ upravuje možnost odmítnutí úkonu ze strany notáře a ustanovení § 80e NotŘ řeší postup notáře při nedostatku předpokladů pro řádné přijetí rozhodnutí, kdy o tom musí poučit předsedajícího. Zejména tato poučovací povinnost notáře je prolomením jeho role pouhého svědka. Důležité je, že tento speciální typ notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby lze sepsat jen tehdy, vyžaduje-li jeho pořízení zvláštní právní předpis (viz ustanovení § 80a odst. 1 NotŘ). V současné době je tímto zákonem pouze obchodní zákoník. V jiných případech je sepsání tohoto notářského zápisu vyloučeno a notář může sepsat pouze běžný notářský zápis o osvědčení.

Také notářský zápis o osvědčení je veřejnou listinou nadanou veřejnou vírou, že skutkový děj či prohlášení proběhlo před notářem tak, jak je v něm zachyceno, pokud není prokázán opak.

V textu právního předpisu poznáme tento druh notářského zápisu například podle formulace, že „*průběh valné hromady nebo schůze musí být osvědčen notářským zápis*em" a speciální typ notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby poznáme podle formulace „*o rozhodnutí valné hromady* (či jiného orgánu) *musí být pořízen notářský zápis*".

Tolik krátce o notářských zápisech a jejich druzích. Dále bych se chtěla věnovat případům, kdy náš právní řád vyžaduje pořízení notářského zápisu. Nečiním si nárok na to, že by tento přehled byl úplný a vyčerpávající a uvítám, pokud ho některý ze čtenářů Ad notam v reakci na můj článek doplní.

II. Jednotlivé případy, kdy je vyžadován notářský zápis

1. Občanský zákoník

V zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku („ObčZ"), je notářský zápis zmíněn v šesti případech:

[3] Viz dílo cit. v pozn. 1, str. 15.

1. § 40 odst. 5 ObčZ:

„K písemným právním úkonům těch, kteří nemohou číst a psát, je třeba úředního zápisu (*míní se notářský zápis – pozn. aut.*). Úřední zápis se nevyžaduje, má-li ten, kdo nemůže číst nebo psát, schopnost seznámit se s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a je schopný vlastnoručně listinu podepsat."

2. § 143a odst. 1 a 2 ObčZ:

„Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů."

Manželé si tímto způsobem také mohou vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství. Stejně si mohou upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství rovněž muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství (tzv. předmanželská smlouva).

3. § 147 ObčZ:

„Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit správu společného jmění odchylně (*než jak je stanoveno v § 145 ObčZ – pozn. aut.*). Stejně mohou upravit správu svého budoucího společného jmění muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství."

4. § 156 odst. 3 ObčZ:

„Jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci hromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě, musí být zástavní smlouva sepsána ve formě notářského zápisu."

5. § 476 odst. 1 ObčZ:

„Zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou, nebo ji zřídit v jiné písemné formě za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu."

Zde se jedná o výjimku, neboť forma notářského zápisu je zde dána pouze na výběr a není povinná.

6. § 476d odst. 2 ObčZ:

„Nezletilí, kteří dovršili 15. rok, mohou projevit poslední vůli pouze formou notářského zápisu."

V části osmé občanského zákoníku, týkající se závazkového práva, tj. i jednotlivých smluvních typů, není povinnost sepsat tu kterou smlouvu výlučně ve formě notářského zápisu nikde stanovena. Notáři však často sepisují na žádost klientů notářské zápisy zejména o kupní nebo darovací smlouvě.

2. Předpisy související s občanským zákoníkem

a) Zákon o vlastnictví bytů

Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů – „BytZ"), upravuje povinnou formu notářského zápisu v následujících případech:

1. § 5 odst. 6 BytZ:

„Vlastníci všech jednotek v domě mohou uzavřít dohodu o tom, že vlastnictví jednotek změní na podílové spoluvlastnictví budovy. Dohoda musí mít formu notářského zápisu. Vkladem spoluvlastnického práva do katastru nemovitostí podle této dohody zaniká vlastnictví jednotek a vzniká podílové spoluvlastnictví budovy."

2. § 5 odst. 7 BytZ:

„Je-li vlastníkem všech jednotek v domě jedna osoba, může formou notářského zápisu prohlásit, že ruší vymezení jednotek v domě a mění vlastnictví jednotek na vlastnictví budovy. Vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí podle tohoto prohlášení zaniká vlastnictví jednotek a vzniká vlastnictví budovy."

3. § 9 odst. 8 BytZ:

„První schůze shromáždění (*společenství vlastníků jednotek – pozn. aut.*) se musí konat nejdéle do 60 dnů po vzniku společenství. (…) Na této schůzi shromáždění schvaluje stanovy společenství a volí orgány. (…) Tato schůze se může konat jen za účasti notáře, který o jejím průběhu, volbě a složení orgánů společenství a schvalování stanov pořídí notářský zápis, jehož přílohu tvoří schválené stanovy společenství."

Na rozdíl od založení akciové společnosti nebo družstva zde nemusí být sepsán samostatný notářský zápis o rozhodnutí o přijetí stanov. Stanovy zde tvoří pouze přílohu osvědčujícího notářského zápisu. Zákon o vlastnictví bytů rovněž nevyžaduje, aby byl notářský zápis pořízen o schůzi shromáždění společenství vlastníků jednotek, na které jsou měněny stanovy společenství (na rozdíl od nařízení vlády č. 322/2000 Sb., kterým se vydávají vzorové stanovy společenství vlastníků jednotek, které v čl. II. odst. 8 stanoví, že

„o průběhu schůze shromáždění, na které jsou voleny orgány společenství a schvalovány nebo měněny stanovy společenství, musí být pořízen notářský zápis, k němuž se přikládají schválené stanovy.")

b) Zákon o obecně prospěšných společnostech

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ukládá povinnost notářského zápisu v § 4 odst. 1. Podle tohoto ustanovení se obecně prospěšná společnost zakládá zakládací smlouvou s úředně ověřenými podpisy všech zakladatelů; je-li zakladatel jediný, nahrazuje zakládací smlouvu zakládací listina vyhotovená ve formě notářského zápisu.

c) Nadační zákon

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), v § 3 odst. 1 stanoví:

„Nadace nebo nadační fond se zřizuje písemnou smlouvou uzavřenou mezi zřizovateli nebo zakládací listinou, je-li zřizovatel jediný, anebo závětí (...). (...); zřizuje-li se nadace nebo nadační fond zakládací listinou či závětí, musí být nadační listina pořízena ve formě notářského zápisu."

d) Zákon o církvích a náboženských společnostech

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, v § 12 odst. 2 stanoví, že:

„Písemná zakladatelská smlouva o založení svazu církví a náboženských společností[4] se předkládá ve formě notářského zápisu."

e) Katastrální předpisy

Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), v § 5 odst. 4 stanoví, že:

„Vznik, změna nebo zánik právního vztahu na základě právní skutečnosti nebo jednostranného právního úkonu, které nelze doložit a jsou-li nesporné, mohou být do katastru zapsány pouze na základě osvědčení ve formě notářského zápisu nebo na základě soudního smíru."

Rovněž prováděcí vyhláška Českého úřadu zeměměřického a katastrálního ke katastrálnímu zákonu

[4] Svaz církví a náboženských společností mohou založit registrované církve a náboženské společnosti k výkonu práva náboženské svobody (viz ust. § 8 odst. 1 zák. č. 3/2002 Sb.).

č. 190/1996 Sb. hovoří o notářském zápisu, a to v ust. § 36 odst. 5 písm. c):

„Pokud vznik, změna nebo zánik práva je vázán na existenci určité právní skutečnosti, ale v právním předpisu není stanoveno, jaká listina má být přílohou ohlášení pro záznam do katastru, lze provést zápis do katastru na základě ohlášení doloženého (...)

c) prohlášením nabyvatele práva sepsaným ve formě notářského zápisu v případě, kdy vlastnické právo k nemovitosti nabývá obec podle zvláštního předpisu nebo družstvo vyčleněné podle zvláštního předpisu nebo nemovitosti přešly na Pozemkový fond České republiky nebo na Fond národního majetku České republiky v důsledku odstoupení od smlouvy, kterou se převáděl privatizovaný majetek."

3. Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, se zmiňuje o notářském zápisu na těchto místech:

1. § 78a OSŘ:

„Důkaz může být zajištěn také notářským nebo exekutorským zápisem o skutkovém ději nebo o stavu věci, jestliže se skutkový děj udál v přítomnosti notáře nebo soudního exekutora nebo jestliže notář nebo soudní exekutor osvědčil stav věci."

2. § 274 písm. e) OSŘ:

„Obecná ustanovení o nařízení a provedení výkonu rozhodnutí se použijí i na výkon notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti sepsaných podle zvláštního zákona (notářského řádu)."

3. Podle § 343 odst. 3 OSŘ mohou být zajištění bytové náhrady (případně přístřeší) pro povinného při výkonu rozhodnutí vyklizením a skutečnost, že bytová náhrada odpovídá vykonávanému rozhodnutí, prokázány i notářským zápisem, jinak soud nařídí před rozhodnutím o nařízení výkonu rozhodnutí jednání.

4. Předpisy související s občanským soudním řádem

a) Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

1. § 36 odst. 1 VeřDZ:

„Dražba nedobrovolná je dražba prováděná na návrh dražebního věřitele, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím, vykonatelným rozhodčím nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem, který obsahuje náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem."

2. § 36 odst. 2 VeřDZ:

Dražbou nedobrovolnou je rovněž dražba prováděná na návrh dražebního věřitele, jehož pohledávka je zajištěna zástavním právem. Bylo-li zástavní právo k nemovitosti vloženo či zapsáno do katastru nemovitostí před účinností zákona o veřejných dražbách nebo vzniklo-li zástavní právo k movité věci před účinností tohoto zákona, je třeba, aby navrhovatel (zástavní věřitel) učinil čestné prohlášení ve formě notářského zápisu o tom, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, z níž není plněno, a která je zajištěna zástavním právem.

3. § 47 odst. 8 VeřDZ:

„Pokud nejnižší podání u nedobrovolné dražby přesahuje 1.000.000,- Kč, musí být průběh dražby osvědčen notářským zápisem. Účast notáře k osvědčení průběhu dražby zajistí dražebník."

b) Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů:

Zmíněný zákon zmiňuje notářský zápis v § 40 odst. 1 písm. d), podle nějž platí, že podkladem pro provedení exekuce čili exekučním titulem může mimo jiné být i:

„notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu (*tj. notářského řádu – pozn. aut.*)."

5. Obchodní zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník („ObchZ"), je předpisem, který v souladu s evropským právem zdaleka nejčastěji z českých právních předpisů vyžaduje sepsání notářského zápisu, a to v těchto ustanoveních:

a) Obecná ustanovení o obchodních společnostech:

1. § 57 odst. 1 ObchZ:

„Nevyplývá-li z jiných ustanovení tohoto zákona něco jiného, zakládá se společnost společenskou smlouvou podepsanou všemi zakladateli (…). Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným a zakladatelská smlouva akciové společnosti musí mít formu notářského zápisu."

2. § 57 odst. 3 ObchZ:

„Připouští-li tento zákon, aby společnost založil jediný zakladatel, nahrazuje společenskou smlouvu zakladatelská listina vyhotovená ve formě notářského zápisu."

3. § 63 ObchZ:

„Právní úkony týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku společnosti musí mít písemnou formu s úředně ověřenými podpisy; zákon stanoví, pro které úkony se vyžaduje forma notářského zápisu. Pokud stanoví zákon formu notářského zápisu pro právní úkon, kterým se zakládá společnost, vyžaduje se forma notářského zápisu i pro změny jeho obsahu."

4. § 67a odst. 2 ObchZ:

„Usnesení valné hromady podle odstavce 1 (*tj. usnesení o souhlasu s převodem podniku nebo jeho části či s nájmem podniku nebo jeho části – pozn. aut.*) musí být přijato podle stejných pravidel jako rozhodnutí valné hromady o fúzi sloučením a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis."

b) Společnost s ručením omezeným:

1. § 127 odst. 4 ObchZ:

„K rozhodnutím valné hromady podle § 125 odst. 1 písm. c), d) a e) (*tj. rozhodnutím o schvalování stanov a jejich změn, o změně obsahu společenské smlouvy, rozhodování o zvýšení či snížení základního kapitálu nebo o připuštění nepeněžitého vkladu či o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení vkladu – pozn. aut.*) a o zrušení společnosti s likvidací je vždy zapotřebí souhlasu alespoň dvoutřetinové většiny všech hlasů společníků, nevyžaduje-li zákon nebo společenská smlouva vyšší počet hlasů; o těchto rozhodnutích musí být pořízen notářský zápis."

2. § 127 odst. 7 ObchZ:

„Společníci, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, mohou projevit svůj souhlas s navrhovaným rozhodnutím valné hromady i mimo valnou hromadu. (…) Vyžaduje-li zákon, aby byl o rozhodnutí valné hromady pořízen notářský zápis, musí mít souhlas společníka formu notářského zápisu, v němž se uvede i obsah návrhu rozhodnutí valné hromady, jehož se souhlas týká."

3. § 129 odst. 1 ObchZ:

„Společník se může vzdát práva na včasné svolání valné hromady, popřípadě na její svolání způsobem, který stanoví zákon nebo společenská smlouva, prohlášením, které musí být obsaženo v zápisu z valné hromady, popřípadě v notářském zápisu o rozhodnutí valné hromady, jinak musí mít formu notářského zápisu."

4. § 130 odst. 2 ObchZ:

„Vyžaduje-li zákon pořízení notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady, může být rozhodnutí mimo valnou hromadu přijato pouze tehdy, pokud projev vůle společníka, jímž vysloví s návrhem usnesení souhlas, bude mít formu notářského zápisu, v němž se uvede i obsah příslušného usnesení."

5. § 132 odst. 1 ObchZ:

„Má-li společnost jediného společníka, nekoná se valná hromada a působnost valné hromady vykonává tento společník. (…) Roz-

hodnutí jediného společníka musí mít formu notářského zápisu v těch případech, kdy se o rozhodnutí valné hromady pořizuje notářský zápis."

6. § 132 odst. 3 ObchZ:

„Smlouvy uzavřené mezi společností a jediným společníkem této společnosti, pokud tento společník jedná rovněž jménem společnosti, musejí mít formu notářského zápisu nebo písemnou formu a listina musí být podepsána před orgánem pověřeným legalizací."

Zde je výjimečně dána možnost výběru mezi notářským zápisem a obyčejnou listinou, na které se pouze ověří podpisy. Obdobně viz u akciové společnosti.

7. § 141 odst. 1 ObchZ:

„(…); o rozhodnutích valné hromady podle § 113 (*vyloučení společníka, který je v prodlení se splácením svého vkladu, a převod jeho obchodního podílu na jiného společníka nebo na třetí osobu – pozn. aut.*), 115 (*souhlas s převodem obchodního podílu na jiného společníka nebo na třetí osobu – pozn. aut.*), 117 (*souhlas s rozdělením obchodního podílu – pozn. aut.*) a 121 (*uložení povinnosti společníkům přispět na vytvoření vlastního kapitálu příplatkem mimo základní kapitál – pozn. aut.*) však musí být pořízen notářský zápis (*i když se toto rozhodování nepovažuje za rozhodování o změně společenské smlouvy – pozn. aut.*)."

8. § 141 odst. 3 ObchZ:

„Obsahem notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady, jímž se mění obsah společenské smlouvy, je též schválený text změny obsahu společenské smlouvy. V tomto notářském zápisu musí být jmenovitě uvedeni společníci, kteří pro změnu společenské smlouvy hlasovali."

9. § 152 odst. 1 ObchZ:

„Nesvěřuje-li společenská smlouva rozhodnutí o zrušení společnosti do působnosti valné hromady, zrušuje se společnost dohodou všech společníků, jež musí mít formu notářského zápisu."

c) Akciová společnost:

1. § 171 odst. 5 ObchZ:

„Průběh ustavující valné hromady při založení na základě veřejné nabídky akcií se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam upisovatelů, který obsahuje též jmenovitou hodnotu akcií upsaných každým z nich, jakož i výši splacené části emisního kursu jím upsaných akcií a seznam zvolených členů orgánů společnosti. O rozhodnutí ustavující valné hromady o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov."

2. § 186 odst. 6 ObchZ:

„O rozhodnutích podle odstavců 2 až 5 (*rozhodování o změně stanov, o zvýšení či snížení základního kapitálu nebo o pověření představenstva podle § 210 či o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení emisního kursu, o vydání dluhopisů, o zrušení společnosti s likvidací a návrhu rozdělení likvidačního zůstatku, o změně druhu nebo formy akcií, o změně práv spojených s určitým druhem akcií, o omezení převoditelnosti akcií na jméno, o zrušení registrace akcií, o vyloučení nebo o omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů a na upisování nových akcií, o schválení ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku a jejich změn, o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady a o spojení akcií – pozn. aut.*) musí být pořízen notářský zápis. Notářský zápis o rozhodnutí o změně stanov musí obsahovat též schválený text změny stanov."

3. § 190 odst. 1 ObchZ:

„Má-li společnost jen jediného akcionáře, nekoná se valná hromada a působnost valné hromady vykonává tento akcionář. (…) Rozhodnutí jediného akcionáře musí mít formu notářského zápisu v těch případech, kdy se o rozhodnutí valné hromady pořizuje notářský zápis."

4. § 190 odst. 3 ObchZ:

„Smlouvy uzavřené mezi společností a jediným akcionářem této společnosti, pokud tento akcionář jedná rovněž jménem společnosti, musí mít formu notářského zápisu nebo písemnou formu a listina musí být podepsána před orgánem pověřeným legalizací."

5. § 190d odst. 1 ObchZ:

„O rozhodnutí valné hromady (*akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným – pozn. aut.*), jímž se schvaluje ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku, musí být pořízen notářský zápis."

6. § 190d odst. 8 ObchZ:

„Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být změněna jen se souhlasem valné hromady (…). Ustanovení odstavců 1 až 7 se použijí obdobně.

Z tohoto ustanovení vyplývá, že i o rozhodnutí valné hromady o změně těchto smluv musí být pořízen notářský zápis.

7. § 205 odst. 2 ObchZ:

„Dohoda akcionářů podle odstavce 1 (*tj. dohoda o rozsahu jejich účasti na zvýšení základního kapitálu – pozn. aut.*) nahrazuje listinu upisovatelů a musí být pořízena ve formě notářského zápisu."

8. § 206 odst. 2 ObchZ:

„Je-li soudu spolu s návrhem na zápis zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku předložen notářský zápis o rozhodnutí představenstva, jímž představenstvo potvrzuje, že všechny nové akcie byly upsány v souladu se zákonem, stanovami a rozhodnutím příslušných orgánů společnosti o zvýšení základního kapitálu, a jejich emisní kurs byl zcela splacen peněžitými vklady, rozhodne rejstříkový soud o zápisu zvýšení základního kapitálu jen na základě tohoto notářského zápisu, ledaže tomu brání nedostatek podmínek řízení nebo obecné překážky postupu řízení."

9. § 210 odst. 2 ObchZ:

„O rozhodnutí představenstva (*o zvýšení základního kapitálu – pozn. aut.*) musí být pořízen notářský zápis."

10. § 213b odst. 3 ObchZ:

„Průběh a výsledky losování (u vzetí akcií z oběhu na základě losování) s uvedením čísel vylosovaných akcií musí být osvědčeny notářským zápisem."

d) Družstvo:

1. § 224 odst. 6 ObchZ:

„Průběh ustavující schůze družstva se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam členů a výše jednotlivých členských vkladů, k nimž se na ustavující schůzi zavázali. O rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov."

2. § 241 odst. 4 ObchZ:

„O rozhodnutí členské schůze, jímž se mění stanovy družstva, musí být pořízen notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text změny stanov."

3. § 254 odst. 3 ObchZ:

„O rozhodnutí členské schůze o zrušení družstva musí být pořízen notářský zápis."

e) Přeměny obchodních společností:

aa) Fúze:

(1) Akciová společnost:

1. § 220a odst. 1 ObchZ:

„Ke sloučení se vyžaduje uzavření smlouvy o fúzi všemi zúčastněnými společnostmi. Smlouva o fúzi musí mít formu notářského zápisu."

Týká se i splynutí.

2. § 220e odst. 11 ObchZ:

„O rozhodnutí valné hromady (*zúčastněných společností – pozn. aut.*) o sloučení musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou musí být návrh smlouvy o fúzi."

Týká se i splynutí.

3. § 220f odst. 2 ObchZ:

„Rozhodnutí představenstva nástupnické společnosti o vydání nových akcií vydané na základě pověření valné hromady musí obsahovat určení druhu, podoby, formy, počtu a jmenovité hodnoty

akcií, jež budou pro akcionáře zanikající společnosti vydány, a musí o něm být pořízen notářský zápis."

Týká se jen sloučení.

(2) Společnost s ručením omezeným:

Ustanovení § 153a odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na přiměřené použití ust. § 220a až 220l a § 220n ObchZ; to znamená, že smlouva o fúzi musí být uzavřena ve formě notářského zápisu a o rozhodnutí valné hromady zúčastněných společností o fúzi musí být pořízen notářský zápis.

(3) Veřejná obchodní společnost:

Ustanovení § 92a odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na přiměřené použití mj. i § 220a odst. 1 věty první a druhé ObchZ, to znamená, že smlouva o fúzi musí být uzavřena ve formě notářského zápisu. Nejsou tu však žádné valné hromady, které by schvalovaly fúzi.

(4) Komanditní společnost:

Ustanovení § 104a odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na přiměřené použití ust. § 92a ObchZ, to znamená, že smlouva o fúzi musí být uzavřena ve formě notářského zápisu.

bb) Převod jmění na společníka:

(1) Akciová společnost:

1. § 220p odst. 1 ObchZ:

„Valná hromada může rozhodnout, že se společnost zrušuje bez likvidace a že jmění zaniklé společnosti převezme jeden akcionář, jestliže je tento akcionář majitelem akcií, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 95% základního kapitálu."

V § 220p odst. 3 ObchZ, který obsahuje odkaz na přiměřené použití ustanovení o fúzích, sice chybí odkaz na ustanovení § 220e odst. 11 ObchZ, ze kterého by jasně vyplývalo, že o rozhodnutí valné hromady o převodu jmění na hlavního akcionáře musí být pořízen notářský zápis, ale tato povinnost se dovozuje z ustanovení § 220p odst. 7 písm. a) ObchZ, které vyžaduje přiložit k návrhu na zápis převodu jmění do obchodního rejstříku též stejnopis notářského zápisu z valné hromady, která schválila převod jmění na hlavního akcionáře, i když zde není úplně jasné, zda zákonodárce myslel valnou hromadu zanikající společnosti nebo valnou hromadu hlavního akcionáře.[5]

2. § 220p odst. 3 ObchZ:

Citované ustanovení obsahuje odkaz na přiměřené použití ust. § 220a odst. 1 ObchZ. To znamená, že smlouva o převzetí jmění hlavním akcionářem musí mít formu notářského zápisu.

3. § 220p odst. 5 ObchZ:

Je-li hlavním akcionářem společnost s ručením omezeným, akciová společnost nebo družstvo, vyžaduje se k převodu jmění i souhlas valné hromady nebo členské schůze hlavního akcionáře. O těchto rozhodnutích musí být pořízen notářský zápis.

(2) Společnost s ručením omezeným:

§ 153c odst. 1 ObchZ:

Citované ustanovení obsahuje odkaz na použití ustanovení § 220a ObchZ; to znamená, že smlouva o převodu jmění na hlavního společníka musí mít formu notářského zápisu. Dále je zde obsažen odkaz na použití ustanovení § 220p odst. 4 až 8 ObchZ, na jehož základě musí být o rozhodnutí valné hromady o převodu jmění jakož i o rozhodnutí valné hromady nebo členské schůze hlavního společníka o udělení souhlasu s převodem jmění pořízen notářský zápis.

(3) Veřejná obchodní společnost:

1. § 92c odst. 2 ObchZ:

„Rozhodnutí společníka o převzetí jmění společnosti musí mít formu notářského zápisu."

2. § 92c odst. 3 ObchZ:

„Je-li společníkem akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, vyžaduje se k převzetí jmění veřejné obchodní společnosti souhlas valné hromady. (…) O tomto rozhodnutí valné hromady musí být pořízen notářský zápis."

(4) Komanditní společnost:

Ustanovení § 104c odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na přiměřené použití § 92c ObchZ, to znamená, že situace je stejná jako u veřejné obchodní společnosti.

cc) Rozdělení:

(1) Akciová společnost:

1. § 220r odst. 4 ObchZ:

Jestliže třetí osoba poskytuje doplatek na vyrovnání nebo vypořádání v hotovosti, musí o tom učinit prohlášení formou notářského zápisu.

2. § 220t odst. 1 ObchZ:

Toto ustanovení obsahuje odkaz na použití mj. i ustanovení § 220e odst. 11 ObchZ, to znamená, že o rozhodnutí valné hromady o rozdělení musí být pořízen notářský zápis, jehož přílohou musí být návrh projektu rozdělení.

3. § 220t odst. 3 ObchZ:

„Jestliže se navrhuje nerovnoměrný výměnný poměr akcií, je třeba k přijetí usnesení valné hromady alespoň 90% hlasů všech akcionářů zanikající společnosti. Není-li tato podmínka splněna, mohou akcionáři, kteří nebyli přítomni na valné hromadě, projevit svůj souhlas s navrhovaným rozdělením mimo valnou hromadu. Souhlas akcionáře musí mít formu notářského zápisu, v němž bude uveden i obsah návrhu usnesení valné hromady (…). Přílohou notářského zápisu musí být projekt rozdělení a návrh usnesení valné hromady."

4. § 220za odst. 1 ObchZ:

Na rozdělení sloučením se použijí přiměřeně ustanovení § 220r až 220y ObchZ, tj. o rozhodnutí valné hromady zanikající společnosti o rozdělení sloučením musí být pořízen notářský zápis.

5. § 220za odst. 3 ObchZ:

Na existující nástupnické společnosti se použijí přiměřeně ustanovení § 220a až 220m ObchZ, z čehož zřejmě vyplývá, že smlouva o rozdělení, která se zde vypracovává místo projektu rozdělení, musí mít formu notářského zápisu jako smlouva o fúzi, a dále že o rozhodnutí valné hromady existující nástupnické společnosti o souhlasu s rozdělením sloučením musí být pořízen notářský zápis.

[5] O povinnosti pořídit notářský zápis o rozhodnutí valné hromady o převzetí jmění hlavním akcionářem viz rovněž *Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I.* Akciové společnosti. 4. přepracované vydání. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 546.

(2) Společnost s ručením omezeným:

1. § 153d odst. 1 ObchZ:
Zde obsažený odkaz na použití mj. i ustanovení § 220y ObchZ znamená, že k návrhu na zápis rozdělení do obchodního rejstříku se přikládá i stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady o rozdělení.
2. § 153d odst. 4 ObchZ:
V tomto ustanovení je obsažen odkaz na použití ustanovení § 220za odst. 2 až 5 ObchZ, tj. je zde obdobná situace jako u rozdělení sloučením akciové společnosti.

(3) Veřejná obchodní společnost:

1. § 92d odst. 1 ObchZ:
K rozdělení veřejné obchodní společnosti se vznikem nových právnických osob se vyžaduje smlouva o rozdělení uzavřená všemi společníky, která musí mít formu notářského zápisu.
2. § 92d odst. 4 ObchZ:
Na rozdělení sloučením se použijí přiměřeně ustanovení odstavců 1 až 3, tj. i smlouva o rozdělení ve formě notářského zápisu.

(4) Komanditní společnost:

Ustanovení § 104d ObchZ obsahuje odkaz na použití ustanovení § 92d ObchZ, tj. je zde obdobná situace jako u veřejné obchodní společnosti.

dd) Změna právní formy:

(1) Obecně:

§ 69d odst. 2 ObchZ:
„Ke změně právní formy se vyžaduje dohoda společníků ve formě notářského zápisu, popřípadě rozhodnutí příslušného orgánu společnosti o změně právní formy."

(2) Akciová společnost:

Ustanovení § 220zb odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na použití ustanovení § 69d a § 220e odst. 11 ObchZ, to znamená, že o rozhodnutí valné hromady o změně právní formy musí být pořízen notářský zápis.

(3) Společnost s ručením omezeným:

Ustanovení § 153e odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na použití (mj.) ustanovení § 69d a § 220e odst. 11 ObchZ, to znamená, že o rozhodnutí valné hromady o změně právní formy musí být pořízen notářský zápis.

(4) Veřejná obchodní společnost:

Ustanovení § 92e odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na použití ust. § 69d ObchZ, to znamená, že ke změně právní formy se vyžaduje dohoda společníků ve formě notářského zápisu.

(5) Komanditní společnost:

Ustanovení § 104e odst. 1 ObchZ obsahuje odkaz na použití ustanovení § 92e ObchZ, tj. je zde obdobná situace jako u veřejné obchodní společnosti.

f) Obchodní závazkové vztahy:

§ 709 odst. 3 ObchZ:
„S účtem zřízeným bankou na základě smlouvy o běžném účtu je oprávněn nakládat jen majitel účtu. Jiná osoba než majitel účtu může nakládat s účtem jen na základě zvláštní plné moci udělené majitelem účtu a sepsané formou notářského zápisu."

Jinak platí totéž, co bylo řečeno u smluv podle občanského zákoníku – obchodní zákoník rovněž pro žádný smluvní typ nevyžaduje povinnou formu notářského zápisu, pouze u některých smluv stanoví povinnou písemnou formu.

6. Předpisy související s obchodním zákoníkem

a) Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

1. Čl. III. § 2 odst. 1 a 2 SŠZ:
„Směnečné nebo šekové projevy, které byly učiněny křížky nebo jinými znaky, jsou platné jen tehdy, staly-li se ve formě úředního zápisu.

Toto platí i o směnečných nebo šekových projevech osob slepých, hluchoněmých, hluchých, které nedovedou číst, a němých, které nedovedou psát.
2. Čl. III. § 3 odst. 2 SŠZ:
„Zmocnění k podpisu směnky nebo šeku musí být písemné. V případech uvedených v § 2 (*viz výše – pozn. aut.*) je k platnosti zmocnění zapotřebí notářského nebo soudního zápisu."

Směnečné nebo šekové protesty sepsané notářem nemají formu notářského zápisu, nýbrž formu protestní listiny, která je rovněž veřejnou listinou (viz čl. I § 44 odst. 1 SŠZ).

b) Zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech

§ 13 odst. 10:
Emitent nebo majitel dluhopisu může svolat schůzi majitelů dluhopisů vydaných v jedné emisi, o které musí emitent vypracovat zápis o závěrech této schůze. Pokud schůze projednávala stanovisko k návrhu na změnu emisních podmínek, na přeměnu emitenta, změnu dluhopisového programu, uzavření ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku a návrhu na prodej podniku, nájem podniku nebo jeho části, musí být o účasti na schůzi a o rozhodnutí schůze majitelů dluhopisů pořízen notářský zápis. Pokud schůze majitelů dluhopisů souhlasila s některým z těchto návrhů, uvedou se v notářském zápisu jména majitelů dluhopisu, kteří souhlas nevyslovili, a počty kusů dluhopisů, které každý z těchto majitelů má ke dni konání schůze ve svém majetku.

Ač by se mohlo z formulace „*o rozhodnutí schůze musí být pořízen notářský zápis*" zdát, že se jedná o notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle ust. § 80a a následující NotŘ, notář o schůzi majitelů dluhopisů sepíše pouze běžný notářský zápis o osvědčení, neboť schůze majitelů dluhopisů není orgánem žádné právnické osoby.

c) Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

§ 27 odst. 4 BankZ:
„Vyžaduje-li zákon, aby rozhodnutí valné hromady bylo osvědčeno notářským zápisem, musí mít rozhodnutí nuceného správce banky v takové věci rovněž formu notářského zápisu."

d) Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících

§ 28b odst. 4:
Vyžaduje-li zákon, aby rozhodnutí členské schůze družstevní záložny bylo osvědčeno notářským zápisem, musí mít rozhodnutí nuceného správce záložny v takové věci rovněž formu notářského zápisu.

7. Ostatní předpisy

a) Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách

§ 10 písm. a):
„Slosování loterie nebo tomboly
a) s herní jistinou přesahující 50.000,- Kč musí být provedeno za účasti notáře, který osvědčuje průběh slosování, a za účasti orgánu státního dozoru (...).“

b) Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny

§ 3:
Prohlášením učiněným osobně na schůzi Poslanecké sněmovny se může poslanec svého mandátu vzdát. Brání-li účasti poslance na schůzi sněmovny závažné okolnosti, může tak učinit též prohlášením sepsaným formou notářského zápisu, které se doručí předsedovi sněmovny a nesmí být starší než jeden měsíc.

c) Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

§ 3:
„Senátor se může svého mandátu vzdát prohlášením učiněným osobně na schůzi Senátu. Brání-li mu závažné okolnosti, aby se mandátu vzdal tímto způsobem, může tak učinit doručením notářského zápisu o svém prohlášení, že se vzdává mandátu, předsedovi Senátu; mandát však nezaniká, bylo-li prohlášení učiněno více než 30 dnů před doručením. Senátor, který se vzdal mandátu, již nemůže vzít své prohlášení zpět.“

Diskuse

Zničení akcií a osvědčení notářským zápisem dle § 79 NotŘ

*JUDr. Ondřej Holub**

Obsah ustanovení § 214 odst. 1 a § 220 odst. 3 a 5 zák. č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (obchodní zákoník – „ObchZ“), případně § 10 odst. 4 zákona č. 591/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (zákon o cenných papírech – „CenP“), nás v praxi může postavit i do situace, v níž je nezbytně třeba položit si otázku, co konkrétně míní zákon, když hovoří o zničení akcie (zničení cenného papíru).

S touto otázkou ovšem souvisí mj. i to, jakou konkrétní roli při osvědčení takové právní skutečnosti, jakou zničení akcie (cenného papíru) představuje, má zaujímat notář, resp. jaké jsou jeho úlohy při onom skutkovém ději, při němž ke zničení akcie (cenného papíru) dochází.

Pokud bych měl brát v úvahu výhradně to, jak se – alespoň v těch případech, kdy se s touto problematikou setkala naše notářská kancelář – věc zpravidla jeví akciové společnosti, která hodlá zničit akcie podle § 214 odst. 1 ObchZ, nebo likvidátorovi akciové společnosti, který hodlá zničit akcie podle § 220 odst. 3 a 5 ObchZ, šlo by o poměrně jednoduchou záležitost:

První notářův krok by spočíval v tom, že by se *dostavil na místo samé*, kde by *shlédl skutkový děj*, při němž určitá osoba prohlásí, že nějak zničí určité akcie obchodní společnosti IKSYPSILON, a.s. Zde by pak shlédl, že ona osoba před zraky notáře zmíněné listiny vložila do skartovače značky PAPER-MONSTER (nebo TRIUMPH – ADLER, či jakéhokoli jiného úžasného stroje), kterýžto stroj akcie určené ke zničení přemění na užší nebo širší „nudličky“, a poté by zachytil prohlášení té určité osoby, jak se vzniklými papírovými „nudličkami“ konkrétně naloží. Nebo by notář shlédl, že tato osoba před jeho zraky akcie určené ke zničení vložila do libovolného spalovacího zařízení, jež akcie změní na hromádku popela, který – po proběhnuvším okysličení papírové hmoty za účelem zničení určených akcií – byl před zraky notáře co nejobřadněji vsypán do nejbližší odpadové nádoby, nebo s ním bylo naloženo i nějak jinak.

Druhý krok notářův by pak spočíval v tom, že by vpředu uvedený děj *literárně popsal v notářském zápisu* s náležitostmi vyjmenovanými v § 79 odst. 3 NotŘ, pro který platí přiměřeně ustanovení oddílu prvního šesté části notářského řádu.

O takto jednoduchou záležitost by ovšem šlo jen tehdy, kdyby notář nebyl vázán generální klauzulí, obsaženou v § 52 NotŘ, podle níž je notář při notářské činnosti vázán zákony a dalšími obecně závaznými právními předpisy, a pokud by nebyl ustanovením § 53 odst. 1 písm. a) NotŘ vázán k tomu, aby odmítl provedení požadovaného úkonu, jestliže tento úkon odporuje zákonům nebo dalším obecně závazným předpisům.

Jenže právě s ohledem na to, že notář je při notářské činnosti vázán nejen tím zákonem, který se jaksi prvoplánově týká požadovaného notářského úkonu, ale i všemi ostatními zákony nebo dalšími obecně závaznými předpisy,[1] věc není tak jednoduchá, jak by se mohla jevit jen z pohledu té konkrétní akciové společnosti nebo z pohledu toho konkrétního likvidátora akciové společnosti, kteří si bez dalšího mohou představovat, že zničení akcie (cenného papíru), které má na mysli obchodní zákoník nebo zákon o cenných papírech, spočívá výlučně v totální destrukci papíru, na němž je vytištěna akcie (cenný papír), k němuž dochází jeho sešrotováním ve skartovači nebo spálením v kamnech.

Tak tomu ovšem není, poněvadž i akcie (cenné papíry) jsou nepochybně archiváliemi ve smyslu § 2 zák. č. 97/1974 Sb., o archivnictví, v platném znění. Podle § 2 odst. 1 zákona o archivnictví jsou archiváliemi písemné, obrazové, zvukové a jiné záznamy, které vzešly z činnosti státních orgánů, obcí a jiných právnických osob i z činnosti fyzických osob a které vzhledem ke svému dokumentárnímu významu mají trvalou hodnotu.

Zákon neponechává pouze na úsudku subjektu, v jehož držení jsou písemné, obrazové, zvukové a jiné záznamy, které vzešly z jeho činnosti, zda se jedná či nejedná

* Autor je notářem v Praze.

[1] Zde si – mj. také s ohledem na diskuse, které ohledně ostatních notářských činností probíhají v institucích notářských komor nebo i „jen“ mezi těmi notáři, kteří „spolu mluví“ – dovolím připomenout, že zde pramenem práva jsou i Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, jakož i mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána.

o písemné, obrazové, zvukové a jiné záznamy (dále jen „písemnosti“), které vzhledem ke svému dokumentárnímu významu mají trvalou hodnotu. To, zda se jedná o písemnost mající vzhledem ke svému dokumentárnímu významu trvalou hodnotu, posuzuje podle § 2 odst. 2 zákona o archivnictví podle stanovených kritérií ve skartačním řízení archiv, který dohlíží na vyřazování (skartaci) písemností, mimo skartační řízení státní oblastní archiv, v jehož územním obvodu je písemnost. Základní kritéria hodnocení písemností a postup při skartačním řízení stanoví podle § 31 odst. 1 písm. a) zákona o archivnictví ministerstvo vnitra předpisem vydaným k provedení zákona o archivnictví.[2]

Dalším důležitým zákonným ustanovením, které by nás jako notáře, kteří jsou čas od času postaveni před požadavek, abychom osvědčili zničení akcie, mělo zajímat, je § 6 zákona o archivnictví.

Podle § 6 odst. 1 citovaného zákona jsou právnické osoby, jakož i fyzické osoby při provozování podnikatelské činnosti (dále jen „původci“) povinny zajišťovat odbornou správu písemností vzešlých z jejich činnosti, popř. z činnosti jejich předchůdců (včetně písemností došlých); dbají při tom o řádnou spisovou evidenci, o účelné uložení písemností a o jejich řádné vyřazování při skartačním řízení. Podle § 6 odst. 1 citovaného zákona se při skartačním řízení z písemností původců oddělují archiválie od písemností dokumentárně bezcenných, určených ke zničení. Podle § 6 odst. 3 citovaného zákona nesmějí být bez souhlasu příslušného archivu, který vykonává dohled nad vyřazováním písemností (skartací), popř. ministerstva vnitra,[3] písemnosti uvedené v § 6 odst. 1 citovaného zákona zničeny. Podle § 6 odst. 4 citovaného zákona odpovídají původci písemností a jejich právní nástupci, popřípadě likvidátoři nebo jiní držitelé písemností, uvedených v § 6 odst. 1 zákona o archivnictví, za řádné provedení skartačního řízení, umožňují výkon dohledu dle § 6 odst. 3 citovaného zákona, a podle pokynů příslušných archivů zajišťují řádné odevzdávání archiválií do archivů.

Režim zákona o archivnictví dopadá pochopitelně i na tzv. podnikové archivy; ty jsou upraveny v § 23 citovaného zákona. Do podnikových archivů ukládají archiválie vzniklé z vlastní činnosti popř. z činnosti svých předchůdců i podnikatelé. Podle § 23 odst. 2 citovaného zákona v podnikových archivech posuzuje trvalou hodnotu archiválií ve skartačním řízení příslušný archiv; z odkazu na § 18 odst. 2 citovaného zákona pak vyplývá, že oním příslušným archivem je státní oblastní archiv. Státní oblastní archivy podle § 18 odst. 2 zákona o archivnictví dohlížejí na vyřazování (skartaci) písemností vzniklých z činnosti podnikatelů, ať se jedná o právnické nebo o fyzické osoby.

Z ničeho, co zde ohledně zákonné úpravy obsažené v zákoně o archivnictví (případně v obchodním zákoníku nebo v zákoně o cenných papírech) bylo uvedeno, nevyplývá, že by notář při osvědčovací činnosti dle § 79 NotŘ musel přejímat jakoukoli povinnost, kterou mají podnikatelé (likvidátoři) nebo příslušné archivy či jakékoli jiné osoby při nakládání s písemnostmi, a to ať již mají být ony písemnosti v důsledku jejich trvalého dokumentárního významu zachovány v archivech, nebo mohou být s ohledem na jejich dokumentární bezcennost zničeny. Z ničeho také nevyplývá, že by notář v rámci osvědčovací činnosti nesl odpovědnost za to, zda podnikatel (likvidátor) při ničení akcií dle § 214 odst. 1 ObchZ nebo § 220 odst. 3 ObchZ s akciemi naloží v souladu se zákonem o archivnictví. Z ničeho také nevyplývá, že by notář nesl odpovědnost za technickou stránku zničení akcií, tj. za to, jaký způsob zničení akcií podnikatel (likvidátor) zvolí, tj. zda budou akcie (cenné papíry) sešrotovány, spáleny, či označeny razidlem s textem, který listinu znehodnotí tak, že z ní bude na první pohled zřejmé, že ji napříště již nelze použít jako akcii (cenný papír), ale nanejvýše jen jako předmět sběratelského zájmu nebo jako dekoraci.

Z toho však – alespoň dle mého názoru – nevyplývá, že by notář, který byl požádán o osvědčení takové právní skutečnosti, jakou je zničení akcie (cenného papíru), mohl ponechat zcela mimo rámec svého profesionálního zájmu, zda ke ničení akcií (cenných papírů) dochází v souladu se zákonem či nikoli. Existuje totiž jedna důležitá mantra, kterou je zřejmě třeba neustále opakovat: Notář tu není od toho, aby asistoval u protiprávního aktu. Tato mantra nalezla svůj legislativní odraz v již zmíněném § 53 odst. 1 písm. a) NotŘ, podle něhož musí notář odmítnout provedení požadovaného úkonu, jestliže tento úkon odporuje zákonům nebo dalším obecně závazným předpisům.

To ovšem znamená, že je na notáři, který byl konkrétní akciovou společností, hodlající zničit akcie podle § 214 odst. 1 ObchZ, nebo konkrétním likvidátorem akciové společnosti, hodlajícím zničit akcie podle § 220 odst. 3 a 5 ObchZ, požádán o osvědčení takového skutkového děje dle § 79 NotŘ, aby si ve vlastním zájmu a konec konců i v zájmu důvěry v notářský stav zjistil, zda mají být ničeny akcie (cenné papíry), které byly určeny ke zničení při řádném skartačním řízení. Zjistí-li však, že mají být zničeny akcie (cenné papíry), ohledně nichž vůbec neproběhlo řádné skartační řízení nebo ohledně nichž nebylo v souladu se zákonem o archivnictví určeno, že mají být pro jejich dokumentární bezcennost zničeny, pak je na něm, aby svou účast na takovém aktu – s poukazem na § 52 NotŘ a na § 53 odst. 1 písm. a) NotŘ – co nejkorektněji, ale přitom i důrazně odmítl.

Jsem přesvědčen, že závěr, který jsem zde učinil, pochopitelně může mít platnost i pro jiné písemnosti, než jen pro akcie (cenné papíry). A dokonce se zde odvážím vyslovit domněnku, že v řadě případů ona osoba, která žádá notáře, aby osvědčil zničení akcií (cenných papírů) nebo i jiných písemností,[4] si je více či méně vědoma toho, že k naplnění takového aktu nebyly splněny všechny zákonné podmínky. Takový žadatel se může začasté domnívat, že pouhá přítomnost notáře při takovém nezákonném aktu tento akt jaksi dodatečně legalizuje, s čímž pochopitelně spojuje představu, že samotná účast notáře při onom nezákonném aktu z něj jako z odpovědné osoby nějak sejme odpovědnost za eventuální ná-

[2] Vyhláška Ministerstva vnitra č. 117/1974 Sb., kterou se stanoví kriteria pro posuzování písemností jako archiválií a podrobnosti skartačního řízení.

[3] § 2 odst. 3 zákona o archivnictví.

[4] Obdobně tomu ale bude i v případě jiných poměrně frekventovaných záležitostí, jako např. u žádostí, aby notář notářským zápisem dle § 79 NotŘ osvědčil skutkový děj, při němž zámečník násilně otevře dveře do nějakého obydlí (provozovny), tedy kdy podle všech okolností případu dojde k násilnému vniknutí do obydlí (provozovny), jež má být – jak si mnohdy i někteří právníci nesprávně představují – „posvěceno“ účastí notáře.

sledek nezákonného aktu.[5] To je však falešný pohled na realitu, který notářskému stavu na prestiži zřejmě nic nepřidá. Je proto na notáři, aby v takovém případě podobně mylný náhled veřejnosti na osvědčovací činnost ničím nepřiživoval.

[5] V případě nezákonného zničení archiválií to mohou být pokuty dle § 28 zákona o archivnictví

Novela občanského soudního řádu č. 151/2002 Sb. ve vztahu ke Katastru nemovitostí ČR

*Mgr. Milena Dvořáková**

Dne 1. ledna 2003 nabyl účinnosti dlouho očekávaný zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní („SŘS"). Ačkoliv se předpokládalo, že věci týkající se katastru nemovitostí budou spadat do působnosti správních soudů, byly „věci vkladu práva k nemovitostem" zákonem č. 151/2002 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím soudního řádu správního, svěřeny do pravomoci občanských soudů. Osud rozhodnutí o opravě chyby v katastrálním operátu je nejistý. Soud, k němuž bude v této věci podána žaloba, musí posoudit, zda je kompetentní v této věci jednat a rozhodnout. Tato rozhodnutí necháme pro účely tohoto článku stranou naší pozornosti.

Zákon č. 151/2002 Sb. provedl svou částí šestou, s účinností od 1. ledna 2003, změnu občanského soudního řádu. Pro rozhodovací činnost katastrálních úřadů je nejpodstatnější nové znění části páté občanského soudního řádu (do novely nesla část pátá občanského soudního řádu název Správní soudnictví), která upravuje řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem. Jde o nové paragrafy 244 až 250l OSŘ.

Ustanovení § 244 OSŘ vyloučilo rozhodnutí správních orgánů o sporu nebo o jiné právní věci vyplývající mimo jiné z občanskoprávních vztahů ze správního soudnictví. Pravomoc soudů projednat tyto věci v občanském soudním řízení je dána ustanovením § 7 odst. 2 OSŘ v platném znění. Pokud katastrální úřad jako orgán moci výkonné rozhoduje o vkladu práva do katastru nemovitostí, rozhoduje, jak určila část pátá občanského soudního řádu, v soukromoprávní věci, a žaloba ve správním soudnictví je dle ustanovení § 68 písm. b) SŘS nepřípustná. Návrh na vklad, o kterém rozhodl katastrální úřad, může projednat na návrh soud v občanském soudním řízení. Tímto návrhem je dle ustanovení § 246 odst. 1 OSŘ žaloba. § 249 odst. 2 OSŘ stanovil, že ve věcech vkladu práva k nemovitostem rozhoduje jako soud prvního stupně krajský soud.

Návrh je oprávněn podat ten, kdo tvrdí, že byl dotčen na svých právech rozhodnutím správního orgánu, kterým byly jeho práva nebo povinnosti založeny, změněny, zrušeny, určeny nebo zamítnuty. Z této právní úpravy je patrné, že zákonodárce nevzal v úvahu zvláštní charakter rozhodnutí katastrálního úřadu o návrhu na vklad nebo výmaz věcného práva. Jde totiž o rozhodnutí, jímž navrhovaná práva nevznikají ani nezanikají. Kladné rozhodnutí o návrhu je „pouze" předpokladem provedení vkladu nebo výmazu práva k nemovitosti zápisem do katastrálního operátu, tj. je právní skutečností, která „pouze" směřuje ke vzniku, změně nebo zániku věcného práva k nemovitosti. Teprve dnem vkladu do katastru dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb., v platném znění („ZápPrNe"), věcná práva k nemovitostem vznikají, mění se nebo zanikají. Z tohoto opomenutí vznikly níže nastíněné problémy.

Zákonná úprava je ale závazná a musíme se proto vypořádat s faktem, že věci, týkající se vkladu práva do katastru, se řídí od 1. 1. 2003 občanským soudním řádem a jsou vyňaty ze správního soudnictví, do kterého až do té doby spadaly. Musíme ale rovněž respektovat změny v řízení o návrhu na vklad a pokusit se vyřešit nejasnosti, vnesené novelou do tohoto řízení, o nichž se doposud, téměř rok od účinnosti novely, vedou právně teoretické spory, a najít tak odpověď zejména na otázku, kdy rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad nabývá právní moci a na z ní vyplývající otázky, ve kterém okamžiku lze odstranit u nemovitosti dotčené návrhem na vklad plombu, který právní institut je opravným prostředkem dle ustanovení § 5 odst. 4 ZápPrNe, a zda je možno podat žalobu i ve věci povoleného vkladu.

Občanský soudní řád zřejmě umožňuje podat žalobu nejen ve věci zamítnutého návrhu na vklad, ale i ve věci povoleného vkladu práva. Připustíme-li možnost podat žalobu „proti pravomocnému rozhodnutí o povolení vkladu", jde o průlom do stávající úpravy provedené ustanovením § 5 odst. 3 ZápPrNe, které stanoví, že proti rozhodnutí, kterým se vklad povoluje, není přípustný opravný prostředek ani žaloba ve správním soudnictví. V „dobách před novelou" dokonce někteří právníci dovozovali, že připuštění možnosti změnit rozhodnutí o povolení vkladu práva by bylo v rozporu se základními lidskými právy.

Zrušením části páté občanského soudního řádu bylo tedy zrušeno i dosavadní znění § 250l OSŘ, které tvořilo funkční celek s ustanovením § 5 odst. 4 ZápPrNe. To stanoví, že proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad je přípustný opravný prostředek. Pokud opravnému prostředku katastrální úřad nevyhoví v plném rozsahu, rozhoduje o podaném opravném prostředku soud. Soud rozhodoval do konce roku 2002 dle ustanovení § 250l OSŘ a dalších. Odvolání bylo nutno podat do 30-ti dnů od doručení rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad, a to buď u katastrálního úřadu, který rozhodnutí vydal, nebo u příslušného krajského soudu.

Nyní nastala situace, kdy zákon č. 265/1992 Sb. jako zákon speciální stále připouští opravný prostředek, neboť nebyl zákonem č. 151/2002 přímo novelizován, ale žádným právním předpisem není stanoven obsah tohoto opravného prostředku, ani není upraven odpovídající procesní postup.

Nabízí se diskuse o tom, zda předmětné ustanovení zákona č. 265/1992 Sb. nebylo novelizováno s účinností od 1. ledna 2003 nepřímo, a zda by nemohlo být proti rozhodnutí katastrálního úřadu podáno odvolání dle zák. č. 71/1967 Sb., správního řádu, v platném znění, aby soud v občanském soudním řízení rozhodoval až ve věci vkladu, o které v odvolacím řízení pravomocně rozhodl správní orgán nejblíže vyššího stupně nadřízený správnímu orgánu, který napadené rozhodnutí vydal. Tyto diskuse se zdají být irelevantní vzhledem k prvním roz-

* Autorka je vedoucí oddělení právních vztahů k nemovitostem Katastrálního úřadu v Táboře.

hodnutím soudů o žalobách podaných ve věcech, které katastrální úřady zamítly. Soud (jmenovitě Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře v řízeních sp. zn. 15 C 2/2003-29 a sp.zn. 15 C 3/2003-47) jednal o rozhodnutích, která odvolacím řízením dle správního řádu neprošla a která považoval za pravomocná vzhledem k tomu, že žaloby neodmítl.

Český úřad zeměměřický a katastrální („ČÚZK") reagoval na novelu občanského soudního řádu účinnou od 1. 1. 2003 vydáním opatření, dle kterého katastrální úřad u rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad uvede poučení tohoto znění:

„Proti tomuto rozhodnutí je možné podle § 5 odst. 4 zák. č. 265/1992 Sb., v platném znění podat opravný prostředek. Podle čl. XXV bod 1 zák. č. 151/2002 Sb. je namísto tohoto opravného prostředku přípustná žaloba podle páté části občanského soudního řádu ke Krajskému soudu v (…) ve lhůtě 2 měsíce ode dne doručení tohoto rozhodnutí."

ČÚZK se pokusil skloubit příslušné ustanovení zák. č. 265/1992 Sb. v platném znění a ustanovení části páté občanského soudního řádu. I když toto řešení vzniklé situace vyvolává mnoho otázek a i nelibosti mezi právní veřejností, zdá se, že v tuto chvíli je to – zejména i vzhledem k výše uvedenému – řešení jediné možné.

Pokud přijmeme myšlenku, že proti rozhodnutí katastrálního úřadu o zamítnutí návrhu je přípustný opravný prostředek, a že tímto prostředkem je žaloba dle části páté občanského soudního řádu ve znění platném od 1. 1. 2003, měl by katastrální úřad vyznačit nabytí právní moci na předmětné rozhodnutí až po marném uplynutí dvouměsíční lhůty, kterou v těchto věcech stanoví § 247 OSŘ v platném znění, a poté odstranit plombu vyznačenou u dotčené nemovitosti. Faktem je ale i skutečnost, že žaloba může být podána jen ve věci, v níž existuje pravomocné rozhodnutí, jak vyplývá z ustanovení § 244 odst. 1 SŘS, a tato žaloba musí být dle ustanovení § 247 SŘS podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu, jinak musí soud žalobu odmítnout.

Zde se otvírá prostor pro hledání odpovědi na otázku, kdy rozhodnutí katastrálního úřadu o zamítnutí návrhu na vklad nabývá právní moci. Nabývá právní moci skutečně až po marném uplynutí dvouměsíční lhůty dle ustanovení § 247 odst. 1 SŘS, nebo nabývá právní moci v okamžiku doručení předmětného rozhodnutí poslednímu účastníkovi řízení? Jestliže jsme připustili opravný prostředek proti zamítavému rozhodnutí katastrálního úřadu, neměli bychom připustit, že toto rozhodnutí nabude právní moci dnem jeho doručení poslednímu účastníkovi řízení. Tuto hypotézu nemůžeme připustit ani z dalšího důvodu. Pokud totiž soud rozhodne o návrhu na vklad jinak, než rozhodl katastrální úřad, rozhodne ve věci samé rozsudkem a katastrální úřad by nemohl provést zápis vkladu dle pravomocného rozsudku v rámci daného vkladového řízení, když toto by již bylo pravomocně skončeno. Ale jinak než v rámci tohoto vkladového řízení není možno zápis provést. Zápis vkladu práva dle pravomocného rozsudku soudu v této věci není možno provést záznamem, když zápis věcného práva na základě rozhodnutí státního orgánu lze dle ustanovení § 7 odst. 1 ZápPrNe provést záznamem, pokud tato práva vznikla, změnila se nebo zanikla tímto rozhodnutím. K okamžiku právní moci rozhodnutí soudu o povolení vkladu ještě žádná věcná práva k nemovitosti nevznikla, nezměnila se ani nezanikla (viz výše). I dle pokynů ČÚZK v případě, že soud rozhodne podle § 250j OSŘ ve věci samé a toto rozhodnutí, které nahradí rozhodnutí katastrálního úřadu v rozsahu, v jakém bude rozsudkem soudu dotčeno, nabude právní moci, katastrální úřad provede vklad do 30 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí a odstraní plombu. Názor, že katastrální úřad zapíše takový rozsudek záznamem, zastává *S. Pazderka* (in Rozhodování správních orgánů o soukromých právech a jejich soudní ochrana, Právní rozhledy, 2003, č. 8). S tímto názorem nemohu vzhledem k výše uvedenému souhlasit, i když provedení zápisu záznamem by bylo možná menší absurditou než pokračování v řízení, které by mělo být pravomocně skončeno před pravomocným rozhodnutím soudu v téže věci. [Dle Prozatímního jednacího řádu katastrálního úřadu, ve znění dodatku č. 1, nabývá rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad právní moci dnem následujícím po marném uplynutí dvouměsíční lhůty pro podání žaloby, počítané ode dne doručení rozhodnutí poslednímu účastníku, popřípadě právní mocí rozsudku soudu, kterým soud v řízení podle části páté občanského soudního řádu zamítl žalobu podanou proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení vkladu práva v souladu s čl. XXV zák. č. 151/2002 Sb. (tj. namísto opravného prostředku). Po nabytí právní moci zamítavého rozhodnutí odstraní katastrální úřad plombu z dotčených listů vlastnictví.]

Soudy jsou, pokud je mi známo, toho názoru, že podání žaloby nemůže ovlivnit právní moc rozhodnutí katastrálního úřadu, neboť vyznačení právní moci na rozhodnutí katastrálního úřadu není závislé na skutečnosti, zda účastník podá k soudu žalobu, či nikoliv, když podle § 248 odst. 1 OSŘ podání žaloby nemá odkladný účinek na právní moc ani vykonatelnost rozhodnutí správního orgánu.

Připustíme-li, že opravným prostředkem, který je možno dle zákona č. 265/1992 Sb. podat proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vklad, je žaloba dle části páté občanského soudního řádu, pak od 1. 1. 2003 nemůže katastrální úřad provádět autoremeduru ve správním řízení o povolení vkladu práva do katastru. Žaloba se podá u příslušného soudu a katastrální úřad již nemá možnost vydat nové rozhodnutí, kterým by plně vyhověl účastníkům řízení. Katastrální úřad ani není účastníkem tohoto soudního řízení (viz ustanovení § 250a odst. 1 OSŘ); totéž vyplývá i z výše uvedených rozsudků.

Další poznatky a řešení nastalých problémů by měla do praxe přinést judikatura soudů, které se zatím nedostává. Zejména bude nutné vypořádat se definitivně s otázkou, zda napadené rozhodnutí katastrálního úřadu je či není pravomocné, když lhůta pro podání opravného prostředku neuplynula marně. V této souvislosti lze zmínit, že legislativní rada vlády zastává názor, že žaloba ve věci, v níž rozhodl katastrální úřad, není opravným prostředkem proti rozhodnutí katastrálního úřadu.

Pro účastníky vkladového řízení bude dobré vědět, že ačkoliv soudy vycházejí z faktu, že rozhodnutí katastrálního úřadu nabude právní moci jeho doručením účastníkům řízení, katastrální úřady by dle platného pokynu ČÚZK měly vyznačovat právní moc až po sdělení příslušného soudu o tom, že žaloba proti předmětnému rozhodnutí nebyla podána (dotaz se činí po uplynutí dvouměsíční lhůty obsažené v § 247 OSŘ). Teprve po marném uplynutí dvouměsíční lhůty je možno odstranit z katastru plombu a pokračovat v dalších zápisech týkajících se téže nemovitosti.

Nezáviděníhodné situace nastávají pro účastníky řízení, kteří potřebují provést vklad práva v co možná nejkratší době, např. pro zástavní dlužníky nebo pro ty, kdo kupují nemovitost na hypotéku, a jejich návrh na vklad je zamítnut. O novém návrhu na vklad, týkajícím se téže věci, lze rozhodovat až po pravomocném skončení předcházejícího řízení, v němž došlo k vydání zamítavého rozhodnutí. Za současné situace je toto předcházející řízení pravomocně ukončeno nejdříve za 2,5 měsíce (určitý čas zabere dotaz činěný na příslušný soud, viz výše).

U rozhodnutí o povolení vkladu, pokud zde soud připustí žalobu, nastane situace ještě komplikovanější. Rozhodnutí o povolení vkladu se provádí zápisem do spisu a okamžikem zápisu je rozhodnutí pravomocné. Po povolení a provedení vkladu v katastru odstraní katastrální úřad plombu a může pokračovat v navazujících zápisech. Může se ale stát, že ve dvouměsíční lhůtě bude podána žaloba, obsahující návrh, aby provedený vklad byl zamítnut. Pokud soud návrhu vyhoví, bude nutno řešit, co popřípadě s dalšími, již provedenými navazujícími vklady. Právní jistota nabyvatele práva se zdá být spíše nejistotou. Žaloba nemusí být podána jen v odůvodněných případech. Mohli by se najít i takoví žalobci, kteří podají žalobu jen proto, aby alespoň na chvíli znemožnili dispozice s nemovitostí. Vzhledem k přetížení soudů může být tato „chvíle“, tj. doba mezi podáním návrhu a rozhodnutím soudu, značně dlouhá.

Na základě pravomocného rozhodnutí soudu o zamítnutí návrhu na vklad by měl katastrální úřad provést výmaz práva z katastru. Tímto pravomocným rozhodnutím soudu ale vložené právo nezaniká, obdobně jako u kladného rozhodnutí o vkladu nevzniká. Pro takový výmaz by měla být předložena záznamová listina, resp., dle mého názoru, pravomocné rozhodnutí soudu o určení vlastnictví k předmětné nemovitosti. U dotčené nemovitosti by byla na žádost zapsána poznámka o podaném žalobním návrhu, když vyřešení tohoto sporu by bylo pro případné navazující vkladové řízení předběžnou otázkou.

V případě, kdy se písemné vyhotovení rozhodnutí o povolení vkladu nevyhotovuje, je nejisté, od kdy běží lhůta pro podání žaloby. Je možné, že soudy budou vycházet z domněnky, že dnem doručení rozhodnutí účastníkům řízení je den provedení tohoto zápisu do spisu.

Nová právní úprava má přes všechny nejasnosti jeden klad: měla by urychlit celé řízení, bude-li žaloba úspěšná. Soud může ve věci rozhodnout jinak a věc se již nevrátí správnímu orgánu, aby rozhodl dle jeho rozsudku.

V souvislosti se zákonem.č. 151/2002 Sb. by se veřejnost na výpisech z katastru nemovitostí mohla setkat s těmito novými informacemi (poznámkami):

- s informací o tom, že soud podle § 248 odst. 2 písm. a) OSŘ odložil vykonatelnost rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení nebo zamítnutí návrhu na vklad,
- s informací o tom, že soud podle § 248 odst. 2 písm b) OSŘ odložil právní moc rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení nebo zamítnutí návrhu na vklad, a
- s informací o tom, že k soudu byla podána žaloba ve věci vkladu práva.

V tomto článku jsem se pokusila nastínit ty problémy vyplývající z nové právní úpravy učiněné zák.č. 150/2002 Sb. a zák. č. 151/2002 Sb., které ze svého pohledu považuji za nejzávažnější. Problémů je ale jistě mnohem více a diskuse o nich budou probíhat ještě dlouho. Domnívám se, že nepřistoupí-li se alespoň k dílčím novelám dotčených právních předpisů, např. k novelizaci ustanovení § 5 odst. 4 ZápPrNe, ukáže v této problematice správnou cestu teprve větší množství soudních rozhodnutí. Zásadní význam bude mít rozhodnutí zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu ve věci kompetenčního sporu o pravomoc podle § 1 zákona č. 131/2002 Sb. Navrhovatel – Krajský soud v Brně – požaduje na tomto orgánu vydání usnesení, kterým bude rozhodnuto, že k němu podaná „žaloba proti rozhodnutí o zamítnutí vkladu“ se posuzuje jako odvolání podle § 53 zák. č. 71/1967 Sb. a že odvolacím orgánem je zeměměřický a katastrální inspektorát.

Ze zahraničí

Zasedání Stálé rady a Generálního shromáždění členských notářství UINL v Quebecu

*JUDr. Martin Foukal**

I. Zasedání Stálé rady UINL (9.–11.10.2003)

Stálá rada UINL je vrcholným výkonným orgánem, který se skládá celkem ze 140 členů, což podle stanov UINL odpovídá dvojnásobku členských notářství UINL. Stálá rada UINL se schází dvakrát do roka v některé z členských zemí a působí v ní celá řada významných osobností světového notářství. Jednotliví členové jsou do této funkce navrhováni svými národními notářskými komorami a schvalováni na kongresech UINL.

Stálá rada se sešla v kanadském Quebecu ve dnech 9.–11.10.2003 již potřetí za nynější funkční období (2002–2004) a jako její řádný člen se jejího jednání účastnil i JUDr. Martin Foukal, který byl do tohoto orgánu zvolen na posledním kongresu UINL, konaném v říjnu 2001 v Aténách. Na zasedání do Quebecu přijelo celkem 106 členů Stálé rady, tj. jejich velká většina. Jednání Stálé rady předcházelo dne 8. 10. 2003 zasedání Výkonné rady, což je úzký orgán, jehož počet členů nesmí být vyšší než je počet členských notářství UINL.

Členy Stálé rady uvítal prezident Quebecké notářské komory, Dr. Denis Marsolais, který stručně charakterizoval quebecké notářství, které má v rámci Kanady velmi zvláštní postavení s ohledem na dědictví francouzské kultury a tradice *civil law*, neboť v ostatních anglofonních provinciích Kanady platí *common law*. V quebecké provincii působí na 3.200 notářů, z nichž je zhruba 50 % žen, a z důvodu generační obměny je potřeba přijmout zhruba 100 mladých notářů ročně, což se jeví jako značně náročný úkol. V Quebecu je stále běžnější, že se notáři sdružují do společných kanceláří, aby mohli zajistit co nejširší rozsah služeb na co nejvyšší odborné úrovni při co možná nejlepším vybavení informačními technologiemi.

Vzhledem k výše uvedené geografické pozici však byli quebečtí notáři nuceni koncem 20. století akceptovat řadu kompromisů: byl zrušen *numerus clausus* i pevný notářský tarif a není zakázáno použití reklamy. Také se

* Autor je prezidentem Notářské komory České republiky.

nyní zvažuje legislativní úprava možnosti sdružování notářských kanceláří s jinými profesemi (např. s advokáty nebo ekonomickými poradci).

Přítomné účastníky zasedání rovněž pozdravila quebecká ministryně zahraničních věcí, paní Monique Gagnon-Tremblay, která až do svého zvolení do parlamentu sama po řadu let působila jako notářka. Hovořila především o mezinárodních projektech pomoci quebecké vlády pro rozvoj notářství latinského typu na Ukrajině, v Rumunsku a v Číně (finanční pomoc).

Celé další jednání Stálé rady pak řídil prezident UINL, Francisco Arias z Mexika. Po schválení navrhovaného programu jednání a projednání plnění rezolucí z minulých zasedání vystoupili se svými zprávami všichni viceprezidenti UINL, regionální zástupci a prezidenti jednotlivých komisí a orgánů, jakož i zmocnění zástupci UINL u různých mezinárodních organizací (UNESCO, Organizace amerických států, Haagská konvence, OSN atd.).

Důležitá byla rovněž zpráva předsedy komise CAUE (pro záležitosti Evropské unie), Dr. Jean-Paula Decorpse z Francie, který především hovořil o harmonizaci občanského práva v Evropské unii. Evropský parlament zadal své Komisi pro legislativu a vnitřní trh ke zpracování studii nazvanou „*Harmonizace občanského a obchodního práva v zemích Evropské unie*". Sjednocování pravidel občanského práva, zejména práva smluvního, které si přejí vrcholné instituce Evropské unie, otevírá velmi důležité perspektivy pro všechny právníky, zvláště pak pro notáře. Vzhledem k důležitosti této otázky se CAUE rozhodla zpracovat k tomuto tématu svou vlastní studii, na níž pracují Dr. Wehrens a Dr. Strycker. Jejich předběžná zpráva již zahrnuje podrobnou analýzu současného stavu a konkrétní návrhy pro pokračování v úvahách a možná řešení. V závislosti na dalším vývoji této záležitosti je ovšem třeba i v dalších letech situaci sledovat. Komise CAUE se ovšem ve svých podkomisích zabývá také dalšími tématy jako je např. evropský trh v oblasti hypoték, záruky kupujícího při koupi nemovitostí a manželské smlouvy.

V rámci pracovního programu vystoupil rovněž prezident komise CAEM (pro záležitosti Evropy a Středomoří), který zmínil vytvoření dvou nových podkomisí, a to na téma „*Notář a banka*" (Dr. J.D. Rumpf ze Švýcarska) a „*Elektronické kontakty mezi notářskými kancelářemi a orgány státní správy*" (Dr. A. Renteria). Rovněž má být zpracována komparativní studie na téma „*Společnosti s ručením omezeným v Evropě*" a ve své práci na téma „*Průkaz oprávnění dědit v Evropě*" pokračuje Dr. Natural (Švýcarsko). Jako důsledek rozšíření Evropské unie v příštím roce má dojít v blízké době ke sloučení komisí CAUE a CAEM v jednu komisi, která by se měla nazýval *Komise pro evropské záležitosti*.

Dále vystoupil prezident komise CCNI, Dr. Miguel Angel Segura Zurbano ze Španělska, se zprávou o bulharském notářství. V blízké době všechna členská notářství i členové Stálé rady obdrží celou podrobnou zprávu, aby mohli ve lhůtě 30 dnů předložit eventuelní dotazy či komentáře. Bude-li na ně ze strany CCNI uspokojivě reagováno, pak nic nebrání tomu, aby bylo bulharské notářství na kongresu UINL v Mexico City v r. 2004 přijato za 72. člena UINL. Dalšími státy, jejichž vývoj v oblasti notářství CCNI intenzivně sleduje a jimž je na základě svých cenných zkušeností v této oblasti připravena odborně pomáhat, jsou Gruzie a Ukrajina, které se sice již řadu let zajímají o latinské notářství, ale dosud se u nich nepodařilo prosadit příslušný zákon o notářství a neexistují zde ani příslušné notářské komory či obdobná sdružení.

Z dalších komisí, které přednesly svoji zprávu, je třeba uvést *komisi pro sociální zabezpečení notářů*, již vede Dr. F. Attaguile z Itálie. Bylo upozorněno na skutečnost, že v zemích střední Evropy tento systém doposud chybí, a to jak z důvodu neexistujícího právního klimatu, tak i z důvodu nedostatku potřebného kapitálu pro zahájení funkce takového vlastního systému. Komise na základě již získaných zkušeností (např. z Itálie, Belgie, Francie a Rakouska) připravuje návrh vzorových stanov, které by právě středoevropským notářstvím mohly v případě potřeby posloužit.

V rámci odpoledního jednání Stálé rady proběhla volba společného kandidáta do funkce prezidenta UINL pro příští funkční období, tj. pro roky 2005–2007. Francouzská notářská komora sice již v první polovině r. 2003 obeslala všechna členská notářství s návrhem kandidatury Dr. Jean-Paula Decorpse do této funkce a jeho akčním programem, avšak na jednání Stálé rady oficiálně jeho kandidaturu nepředložila s tím, že si toto právo vyhrazuje až na Shromáždění členských notářství v Mexico City, jež se bude konat v r. 2004. Do voleb tedy šli jen dva kandidáti, a to Dr. Giancarlo Laurini z Itálie a José Manual Garcia Collantes ze Španělska. V prvním kole získal sice Dr. Laurini vyšší počet hlasů než jeho protikandidát, ale podle stanov nedosáhl 2/3 většiny odevzdaných hlasů. Část voličů se hlasování zdržela. Proto bylo zapotřebí uskutečnit i druhé kolo, kde již postačovala nadpoloviční většina. Na základě výsledků prvního kola se však kandidát Španělska vzdal své kandidatury ve prospěch dr. Lauriniho, který posléze z druhého kola hlasování vzešel jako vítěz.

Do ostatních vrcholných funkcí byla předložena jednotná kandidatura, podle níž by se pokladníkem měl stát Dr. Merlotti ze Švýcarska, viceprezidentem pro Severní a Střední Ameriku Dr. Marsolais z Kanady, pro Jižní Ameriku Dr. Figueredo z Brazílie, pro Afriku Dr. Harissou z Kamerunu a pro Asii Dr. Funabashi z Japonska. Stálá rada všechny tyto nominace jednomyslně schválila. Dosud však stále chybí nominace na funkci viceprezidenta pro Evropu, neboť žádná z členských komor návrh na kandidáta nepodala.

Po ukončení voleb byla rovněž předložena podrobná zpráva o stavu příprav na příští kongres UINL, který se bude konat v druhé polovině října 2004 v mexickém hlavním městě, Mexico City. Členové Stálé rady byli seznámeni s jeho časovým programem a jednotlivými pracovními zasedáními. Jako vždy se před samotným kongresem uskuteční zasedání jak Stálé rady, tak i Shromáždění členských notářství a odborných komisí. Mexičtí pořadatelé kongresu upozorňovali na to, že zatímco organizační příprava probíhá velmi dobře, obsahová příprava na práci jednotlivých tří odborných komisí pokulhává a měla by se rozvíjet dynamičtěji, když řada členských notářství ještě ani neoznámila jména svých národních koordinátorů.

II. Shromáždění členských notářství UINL (20. a 21.10.2002)

V úvodu zasedání se uskutečnil slavnostní ceremoniál přijetí Asociace čínských notářů do UINL, která se tak stala 71. řádným členem UINL. Za tímto účelem přicestovala

do Quebecu početná notářská delegace i řada zástupců Ministerstva spravedlnosti ČLR v čele s náměstkem ministra, panem Duanem Zhengkunem, který hovořil o čínské politice reforem a otevírání se světu. Uvedl, že čínské ministerstvo spravedlnosti nedávno předložilo vládě návrh zákona o notářství a že jsou splněny podmínky pro to, aby byl tento zákon v příštím roce projednán v parlamentu. Následně se ujal slova i pan Wang Fujia, prezident Asociace čínských notářů, který informoval o posledním vývoji svobodného notářství v ČLR, které se na pozadí ekonomického rozvoje a dalšího velkého potenciálu růstu stále zdokonaluje a kde již působí na 13.000 notářů v rámci 3.000 notářských kanceláří. Notářské úkony se v minulosti týkaly pouze občanů ČLR, kteří cestovali do zahraničí, nyní však byly rozšířeny i na oblast financí, nemovitostí, obchodních a zemědělských společností, manželského a rodinného práva.

Jedním z nejdůležitějším bodů jednání Shromáždění členských notářství, jehož se účastnili zástupci celkem 51 notářských komor, bylo schválení účetní uzávěrky za rok 2002, rozpočtu na rok 2004 a nového systému výpočtu výše členských příspěvků členských notářství do UINL. Tento systém byl navržen a vypracován pokladníkem UINL, panem M. Merlottim ze Švýcarska, a vychází z rozdělení jednotlivých států do 5 kategorií podle kombinace ekonomických ukazatelů a počtu notářů. Dle předložené tabulky byla Česká republika (stejně jako např. Litva, Lotyšsko, Slovinsko, Chorvatsko, Maroko a Slovensko) zařazena do kategorie č. 2 s ročním příspěvkem ve výši USD 5.000,- (současný příspěvek na rok 2003 činil USD 2.164,-), což by mělo představovat 1,02 % rozpočtu UINL. Naopak některým státům, jako např. Belgii, Argentině, Makedonii a Pobřeží slonoviny, byla výše příspěvku snížena.

Na otázku po důvodech navýšení rozpočtu UINL pro příští rok však pokladník UINL v rámci všeobecné diskuse nebyl schopen dát plnou odpověď. Při hlasování o rozpočtu a o novém systému členských příspěvků se zástupce Rakouské notářské komory, Dr. F. Leopold, postavil proti; zástupce Notářské komory České republiky, Dr. M. Foukal, stejně jako později reagující a překvapení zástupci několika dalších zemí, se zdrželi hlasování. Návrh byl však nakonec většinou hlasů přijat. Následně po hlasování o příslušné rezoluci k této věci však ještě požádal o slovo viceprezident pro Evropu, Dr. Stasinopoulos z Řecka, a uvedl, že pro některé země středoevropského regionu je zvýšení neúměrně vysoké (v některých případech představuje navýšení až o téměř 300 %) a nezohledňuje objektivně dané skutečnosti; proto navrhnul, že společně s pokladníkem UINL se ještě do konce roku 2003 pokusí najít s příslušnými národními komorami určité kompromisní řešení. Bude proto třeba, aby příslušné komory ze středoevropského regionu svůj další postoj v této věci koordinovaly.

Poslední důležitou částí programu jednání byly ústní zprávy jednotlivých notářství o posledním vývoji v oblasti legislativy, popř. jen doplnění či aktualizace písemně předložených zpráv. Při této příležitosti Dr. M. Foukal připomněl současný stav notářství a konstatoval, že před několika týdny byl do funkce ministra spravedlnosti jmenován Dr. Čermák, bývalý předseda České advokátní komory.

Soudní rozhodnutí

Podmínky pro odkázání dědice, aby uplatnil dědické právo žalobou. Započtení na dědický podíl

1. Ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ řeší postup soudu v situaci, kdy je mezi účastníky sporné dědické právo, tj. je sporné, kdo je dědicem. Pokud jsou skutková tvrzení účastníků o rozhodných okolnostech shodná, a závisí-li tak rozhodnutí o dědickém právu pouze na právním posouzení věci, je na soudu, aby přímo v dědickém řízení vyšetřil podmínky dědického práva a dále jednal jako s účastníkem řízení s tím, kdo je podle jeho názoru dědicem.

2. Předmětem započtení na dědický podíl je to, co dědic obdržel bezúplatně od zůstavitele za jeho života nad rámec obvyklého darování, tj. např. mimo rámec příležitostných darů (lze zmínit např. obvyklé dary k narozeninám, jmeninám, vánocům, rodinným výročím, ukončení studia, svatbě, narození dítěte apod.). Při dědění ze zákona přichází v úvahu započtení na dědický podíl u všech dědiců bez rozdílu. V případě darování jako předmětu zápočtu podle zmíněného ustanovení má zákon na zřeteli věnování bez odpovídajícího pří-

padného protiplnění ze strany pozdějšího dědice, přičemž takovéto darování svou povahou a výší překračuje obvyklá darování odpovídající výdělkovým a majetkovým poměrům dárce. Z možnosti započtení jsou dále vyloučena plnění, k nimž byl zůstavitel ze zákona povinen (např. poskytovat výživné apod.).

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. července 2003, sp. zn. 30 Cdo 889/2002

Z odůvodnění: Soud prvního stupně určil, že dar chaty, který učinila zůstavitelka J. O. navrhovatelce dne 20. listopadu 1996, byl obvyklým darováním. Soud prvního stupně především vzal v úvahu skutečnost, že u obvodního soudu je vedeno dědické řízení po matce účastníků paní J. O., která zemřela bez zanechání závěti. Toto dědické řízení bylo přerušeno podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ usnesením uvedeného soudu. Tímto rozhodnutím bylo současně uloženo pozůstalé dceři M. P. (žalobkyni), aby do jednoho měsíce od jeho právní moci podala u obvodního soudu žalobu na určení, že dar chaty této dědičce od zůstavitelky byl obvyklým darováním.

Soud prvního stupně na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že předmětný dar byl skutečně darem obvyklým, a proto žalobě vyhověl. Takto především přihlédl ke skutečnosti, že z protokolu ze dne 13. dubna 1997 obsaženého ve zmíněném dědickém spise zjistil, že žalobkyně i žalovaný prohlásili, že obdrželi (od zůstavitelky) darem zařízení nemovitostí – chat a žalovaný uvedl, že vybavení bytu zůstavitelky nabyl darem on. Z výpovědi žalovaného soud prvního stupně dovodil, že úmyslem zůstavitelky (matky účastníků) bylo před smrtí vypořádat majetkové vztahy účastníků tak, že realizovala dar žalobkyni, které darovala chatu v H. Darovat chatu v K. žalovanému však již nestačila, protože zemřela. Ve své účastnické výpovědi žalovaný fakticky učinil nespornou otázku obvyklosti daru, protože zůstavitelka měla v úmyslu ještě za svého života rozdělit majetek, který vlastnila, mezi své děti, tj. mezi žalobkyni a žalovaného. Takové jednání není možno podle soudu prvního stupně považovat za neobvyklé, a to i přesto, že k realizaci daru chaty v K. žalovanému nedošlo.

K odvolání žalovaného odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že předmětnou žalobu v plném rozsahu zamítl. Odvolací soud především konstatoval, že při svém rozhodování vyšel ze skutkových zjištění, která učinil soud prvního stupně, avšak na jejich základě dospěl k opačnému právnímu závěru. S odkazem na ustanovení § 484 ObčZ vyšel mimo jiné ze skutečnosti, že žalobkyně v žalobě tvrdila, že důvodem sporného daru bylo, že žalovaný byl obdarován v roce 1996 babičkou účastníků, a to nemovitostí v hodnotě nepoměrně vyšší, než hodnota sporného daru. Motivem zůstavitelky bylo zajistit, aby obě děti získaly do svého vlastnictví nemovitosti, a aby žádné z nich nebylo oproti druhému zvýhodněno. Na tom žalobkyně setrvala i při své výpovědi před soudem prvního stupně dne 18. září 2000. Až v dalším řízení (toto) své tvrzení změnila, když uvedla, že úmyslem zůstavitelky bylo darovat předmětnou chatu jí a druhou chatu v K. žalovanému, avšak k tomuto druhému darování již nedošlo. Odvolací soud pro účely svého rozhodnutí pokládal za irelevantní, jaký dar a v jaké hodnotě získal žalovaný od své babičky, stejně tak jako tvrzený úmysl zůstavitelky podarovat každého z účastníků jednou nemovitostí. Za podstatné považoval to, že obdarována byla darem vyšší hodnoty pouze žalobkyně, zatímco žalovaný nikoliv. S ohledem na majetkové poměry zůstavitelky, kdy vlastnila za svého života dvě chaty, pak darování jedné z těchto nemovitostí žalobkyni nepovažoval za běžné darování.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Dovolatelka zejména poukazuje na to, že soud prvního stupně učinil zjištění, že zůstavitelka projevila vůli naložit s veškerým svým nemovitým majetkem tak, že žalobkyni daruje předmětnou chatu (což také realizovala), zatímco žalovanému daruje rekreační chatu v K. (to však znemožnila její smrt). Z této skutečnosti ovšem odvolací soud činí nepodložený závěr (aniž by opakoval výslech žalovaného), že tato skutečnost byla pouze tvrzena. Dovolatelka dále vytýká, že odvolací soud posoudil otázku obvyklosti darování nemovitostí zůstavitelkou zužujícím způsobem, který nemá oporu v hmotném právu. Tato otázka měla být posouzena nejen se zaměřením na hodnotu daru, ale i na ostatní okolnosti a poměry, které v rodině panovaly a zejména na pohnutky, které zůstavitelku k darování vedly. Dovolatelka pak uzavírá, že neobvyklost darování nemůže být spatřována v tom, že v posuzovaném případě darování nemovitosti druhému dítěti (žalovanému) nebylo provedeno jen v důsledku zásahu vyšší moci. Obecně (totiž) není nic neobvyklého, jestliže rodič v očekávání svého odchodu ze života rozdělí všechen svůj majetek mezi své děti.

Dovolání je důvodné.

V daném případě dovolací soud nejprve konstatuje, že se dovolatelka mýlí, pokud odvolacímu soudu vytýká i to, že ve svém rozhodnutí neuvedl, podle jakého ustanovení věc posuzoval. Již bylo konstatováno, že odvolací soud v napadeném rozhodnutí výslovně exponoval citaci ustanovení § 484 ObčZ Ze zmíněného ustanovení vyplývá, že požadavek zápočtu (kolace) darování má sloužit spravedlivému rozvržení majetkového přínosu pocházejícího od zůstavitele do majetku dědice. Cílem je odstranit, resp. snížit majetkové disproporce mezi dědici, pokud mají svůj původ v majetkových zdrojích plynoucích od zůstavitele. Na základě této zákonné konstrukce odvolací soud také své rozhodnutí zbudoval.

Ač dovolatelka ve svém dovolání již žádnou případnou jinou vadu řízení nevytýká, přesto však je dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu (stejně tak jako rozhodnutí soudu prvního stupně) takovouto vadou řízení, které mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, postiženo.

Podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ závisí-li rozhodnutí o dědickém právu na zjištění sporných skutečností, odkáže soud usnesením po marném pokusu o odstranění sporu dohodou účastníků toho z dědiců, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou. K podání žaloby určí lhůtu. Nebude-li žaloba ve lhůtě podána, pokračuje soud v řízení bez zřetele na tohoto dědice. Při dědění ze zákona se dědici na jeho podíl započte to, co za života zůstavitele od něho bezplatně obdržel, pokud nejde o obvyklé darování; jde-li o dědice uvedeného v ustanovení § 473 odst. 2 ObčZ, započte se kromě toho i to, co od zůstavitele bezplatně obdržel dědicův předek (§ 484 věta druhá ObčZ). Předmětem započtení na dědický podíl je tedy to, co dědic obdržel bezúplatně od zůstavitele za jeho života nad

rámec obvyklého darování, tj. např. mimo rámec příležitostných darů (lze zmínit např. obvyklé dary k narozeninám, jmeninám, vánocům, rodinným výročím, ukončení studia, svatbě, narození dítěte apod.). Při dědění ze zákona přichází v úvahu započtení na dědický podíl u všech dědiců bez rozdílu. V případě darování jako předmětu zápočtu podle zmíněného ustanovení má zákon na zřeteli věnování bez odpovídajícího případného protiplnění ze strany pozdějšího dědice, přičemž takovéto darování svou povahou a výší překračuje obvyklá darování odpovídající výdělkovým a majetkovým poměrům dárce. Konečně z možnosti započtení jsou dále vyloučena plnění, k nimž byl zůstavitel ze zákona povinen (např. poskytovat výživné apod.).

Jak již bylo naznačeno, podnětem pro zahájení tohoto řízení byla okolnost, že pozůstalá dcera byla podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ odkázána dědickým soudem, aby podala žalobu na určení, že dar předmětné chaty od zůstavitelky je obvyklým darováním. I když zde tedy existuje takovéto rozhodnutí dědického soudu dovolávající se zmíněného ustanovení, soudy obou stupňů v posuzovaném řízení samy nevážily, zda okolnosti případu skutečně také předpoklady tohoto ustanovení naplňují a tím současně také i takovýto postup odůvodňují.

Ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ řeší postup soudu v situaci, kdy je mezi účastníky sporné dědické právo, tj. je sporné, kdo je dědicem. Jde tedy o případy, kdy někdo o sobě tvrdí, že je dědicem, a současně popírá, že dědické právo svědčí někomu jinému, kdo se považuje za dědice, resp. se za něj vydává. Spor o dědické právo se projevuje mimo jiné také v tom, s kým má být v průběhu dědického řízení jednáno, tj. kdo má být považován za účastníka dědického řízení. Zde pak je dále určující, zda vyřešení sporu je otázkou výlučně právní nebo zda je mezi účastníky sporná rovněž skutková stránka věci. Pokud jsou skutková tvrzení účastníků o rozhodných okolnostech shodná, a závisí-li tak rozhodnutí o dědickém právu pouze na právním posouzení věci, je na soudu, aby přímo v dědickém řízení vyšetřil podmínky dědického práva a dále jednal jako s účastníkem řízení s tím, kdo je podle jeho názoru dědicem, resp. rozhodne, s kým z účastníků bude nadále jednáno (proto, že je důvod mít za to, že tento účastník je dědicem), resp. s kým z účastníků naopak takto jednáno nebude (z důvodu, že v konkrétním případě lze mít za to, že není zůstavitelovým dědicem).

Z vyloženého je zřejmé, že požadavek, aby soud určil, že konkrétní darování zůstavitele bylo obvyklým darováním (§ 484 věta druhá ObčZ), neodpovídá předpokladům žaloby o určení dědického práva ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, když případný výsledek takového sporu není způsobilý ovlivnit dědické právo některého z dědiců, tj. neřeší případnou otázku, zda účastník je či není dědicem. Ta však nebyla předmětem tohoto sporu.

Dovolací soud uzavírá, že spor mezi dědici o skutečnostech rozhodných pro závěr o započtení daru na dědický podíl některého z dědiců není sporem o dědické právo. Otázku započtení daru na dědický podíl dědice řeší soud v řízení o dědictví při rozhodnutí o potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů (§ 484 ObčZ); postup podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ není v takovém případě možný. Tuto skutečnost ovšem soudy obou stupňů dostatečně nevážily. Nad rámec tohoto závěru je současně možno připomenout, že při shodě účastníků v otázce existence a v zásadě i hodnoty předmětného daru šlo při posouzení, zda šlo o obvyklé darování či nikoliv, výlučně o otázku právní.

Tedy přesto, že pozůstalá dcera – žalobkyně byla k podání žaloby podle § 175k odst. 2 OSŘ dědickým soudem (byť jinak nepřiléhavě) vyzvána, nelze podanou žalobu v této věci klasifikovat jako žalobu ve smyslu tohoto ustanovení. Protože však petit této žaloby obsahoval požadavek na určení, že předmětný dar byl obvyklým darováním, bylo nezbytné, aby přípustnost této určovací žaloby byla posouzena z hlediska předpokladů obsažených v ustanovení § 80 písm. c) OSŘ jako u „běžné“ určovací žaloby. Zejména se bylo nutno zaměřit na posouzení, zda žalobce (žalobkyně) má na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Touto otázkou se však žádný ze soudů obou stupňů nikterak nezabýval. Zatížily tak svá rozhodnutí jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Služebnost, vzniklá za platnosti OZO z roku 1811, a věcné břemeno

Pokud pozemková služebnost vznikla v době platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 a současně nebylo prokázáno, že by tato služebnost, resp. na ni navazující právo odpovídající věcnému břemeni, zanikly, pak věcné břemeno stále existuje a svědčí současnému vlastníkovi panující nemovitosti.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. června 2003, sp. zn. 22 Cdo 1163/2002

Z odůvodnění: Žalobci se domáhali určení existence věcného břemene spočívajícího v tom, že „každý vlastník domu (v rozsudku specifikovaného) je oprávněný užívat pozemek v rozsudku uvedený pro příchod, příjezdy, odchody a odjezdy a každý vlastník tohoto pozemku je povinen toto právo trpět“. Tvrdili, že právo odpovídající věcnému břemeni vzniklo vydržením, neboť zmíněný pozemek takto užívali již jejich právní předchůdci po dobu 88 let, a tak byly již za platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 (dále jen „OZO“) splněny zákonné podmínky pro vznik věcného břemene (tehdy služebnosti) vydržením.

Soud prvního stupně žalobu zamítl. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Soudy vyšly ze zjištění, že nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by žalobci nebo jejich právní předchůdci užívání předmětného pozemku opírali o právní důvod způsobilý k nabytí práva jej užívat, přičemž existence takového právního důvodu byla podle právní úpravy platné v rozhodné době předpokladem pro vydržení práva. Nestačí pouhé tvrzení žalobců, že nemovitost užívali stejně jako jejich právní předchůdci, aniž by jim v tom její vlastník bránil. Pokud by mělo dojít k vydržení práva věcného břemene, bylo třeba nejen ujištění právních předchůdců, že existuje věcné břemeno, ale především ujištění o právním důvodu jeho vzniku. S odkazem na zákonnou úpravu předmětného institutu, platnou od roku 1951, v aplikaci na daný případ shodně uzavřely, že žalobě nelze vyhovět. Tvrzení, že k vydržení došlo v době platnosti obecného zákoníku občanského, odvolací soud odmítl s tím, že ustanovení tohoto zákona na věc nemohou být aplikována.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalobci dovolání. Žaloba byla postavena na tvrzení, že věcné břemeno vzniklo v roce 1942 podle obecného zákoníku občanského a jestliže soud aplikoval na danou věc normu účinnou později, posoudil ji nesprávně.

Dovolání je důvodné.

Rozhodnutí odvolacího soudu je správné a přesvědčivé v části, ve které se tento soud zabýval splněním podmínek pro vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni od 1. 1. 1951, kdy nabyl účinnosti občanský zákoník č. 141/1950 Sb., až do doby vyhlášení rozsudku; dovolací soud však má jiný názor na možné důsledky žalobci tvrzené skutečnosti, že k vydržení práva služebnosti mělo dojít již v době platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811.

Věcná břemena jsou buď spojena s vlastnictvím určité nemovitosti, nebo svědčí určité osobě (§ 167 občanského zákoníku z roku 1950, § 151n odst. 2 ObčZ v platném znění). Obdobně služebnosti jako institut předcházející věcným břemenům byly pozemkové a osobní (§ 473 a násl. OZO), přičemž služebnosti pozemkové byly spjaty s vlastnictvím nemovitosti tak, že jejich subjekty byly vlastníci nemovitostí bez ohledu na to, o které konkrétní osoby šlo. Došlo-li ke změně vlastníka nemovitosti, došlo i ke změně subjektu služebnosti, resp. práv a povinností vyplývajících z věcného břemene. Z formulace žalobního petitu i z tvrzení žalobců se podává, že tvrdili existenci pozemkové služebnosti, která se později přeměnila na právo odpovídající věcnému břemeni, spjaté s vlastnictvím určité nemovitosti.

Obecný zákoník občanský umožňoval vydržení služebností (§ 1452 a násl. OZO). Předpokladem vydržení služebnosti, ať již řádného (§ 1460 a násl. OZO) nebo mimořádného (§ 1477 OZO), byla držba práva. I v tomto případě platilo, že držbou práva nebylo jakékoliv chování, které mohlo být obsahem práva (v daném případě služebnosti). Podle § 312 OZO držby práv se nabude, když se jich užije ve vlastním jméně; přitom podle § 313 OZO držby práva se užije, když někdo na jiném něco jako povinnost žádá a tento mu to plní; rovněž, když někdo věc jinému náležející s jeho dovolením použije ku svému užitku; konečně, když jiná osoba na cizí zákaz opomene toho, co by jinak byla oprávněna činiti. Nestačilo tedy např. „užívání, které bylo z ochoty povoleno“ (viz judikaturu uvedenou v Komentáři k čsl. obecnému zákoníku občanskému a právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Praha 1935, díl II., s. 95 a násl; tam jsou uvedeny i jiné právní názory potřebné pro další posouzení věci v nalézacím řízení). Důkazní břemeno o existenci skutečností zakládajících držbu (tzv. corpus possessionis a animus possidendi) leží na tom, kdo se práv vzešlých z držby dovolává; presumpce uvedená v § 328 OZO se týká poctivosti držby, nikoliv její existence.

Služebnosti, vzniklé v době platnosti obecného zákoníku občanského, se podle § 562 občanského zákoníku z roku 1950 k 1. 1. 1951 změnily na věcná břemena, upravená v § 166 a násl. tohoto zákona; ani občanský zákoník z roku 1964 tyto služebnosti nezrušil, a pokud nedošlo k právní skutečnosti, se kterou právní předpisy spojují zánik věcného břemene, trvají věcná břemena, založená jako pozemkové služebnosti podle obecného zákoníku občanského, dodnes. Pokud by tedy bylo prokázáno, že pozemková služebnost vznikla v době platnosti obecného zákoníku občanského (důkazní břemeno o skutečnostech majících za následek vznik služebnosti je v dané věci na žalobcích), a současně nebylo prokázáno, že by tato služebnost, resp. na ni navazující právo odpovídající věcnému břemeni, zanikly (důkazní břemeno tu leží na žalované), pak by nezbylo než učinit závěr, že věcné břemeno stále existuje a že svědčí současnému vlastníkovi panující nemovitosti. Z uvedeného je zřejmé, že pokud odvolací soud vyloučil právní význam možnosti, že by nynější tvrzené věcné břemeno svědčící žalobcům vzniklo jako služebnost za platnosti obecného zákoníku občanského, aniž se zabýval předpoklady tvrzeného vzniku služebnosti vydržením, resp. aniž uvedl skutečnost, na jejímž základě by právo, i kdyby vzniklo, mezitím již zaniklo, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

Zprávy z notářské komory

Dvojí gratulace

Ze života notářské společnosti druhé poloviny tohoto roku nesměle vyčnívají dvě společenské události. Proběhly ale téměř bez povšimnutí a následný nepřetržitý sled událostí všedního dne se málem postaral o to, aby upadly v zapomnění. Notářské komoře České republiky tak byly poskytnuty hned dvě příležitosti k blahopřání.

Dne 4. 8. 1953 – tedy před padesáti lety – se bez jakékoliv publicity (ale s dobrými sudičkami) narodil JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory České republiky. Nejen toto životní jubileum, ale především jeho již více než desetiletá práce pro notářskou samosprávu si přinejmenším tuto skromnou publicitu rozhodně zaslouží. Při této příležitosti je jednak třeba jubilantovi pogratulovat, jednak poděkovat za jeho lví podíl na současném postavení českého notářství, zejména v mezinárodních vztazích, a zároveň Notářské komoře České republiky popřát, aby JUDr. Martinu Foukalovi i nadále přebývala jeho životní energie v dosavadní míře a aby ji alespoň dalších deset let věnoval výkonu své dosavadní funkce.

Dne 30. 10. 2003 se rovněž s minimální publicitou odehrála druhá a ve spojení se zmíněným životním výročím téměř symbolická společenská událost. Předsedou Jed-

noty českých právníků JUDr. Otakarem Motejlem bylo ve Vlasteneckém sálu Karolina JUDr. Martinu Foukalovi slavnostně předáno nejvyšší ocenění této organizace, a to stříbrná medaile prof. JUDr. Antonína Randy. Touto medailí, pojmenovanou po přední historické postavě českého práva a spoluzakladateli Jednoty právnické založené v roce 1864, se od roku 1992 každoročně oceňují zásluhy významných českých i zahraničních právníků o rozvoj demokracie, právní teorie a praxe. O skutečnosti, že se JUDr. Martin Foukal zařadil do opravdu dobré právnické společnosti, svědčí jména některých dalších oceněných: JUDr. Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu České republiky, prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, vedoucí katedry obchodního práva Západočeské univerzity v Plzni, JUDr. PhDr. Stanislav Balík, předseda České advokátní komory, aj.

Gratulujeme a děkujeme!

Notářská komora České republiky

Notářské zkoušky

Ve dnech 4. a 11. 11. 2003 se v sídle Notářské komory ČR konaly notářské zkoušky. Poprvé bylo postupováno podle nového Zkušebního řádu, který zakotvil změny zejména ve způsobu vyhlašování termínů zkoušek, v možnosti využití výpočetní techniky (notebooků) pro písemnou část zkoušky a rozšíření možnosti klasifikace.

Výsledky notářských zkoušek:

notářský koncipient	u notáře/notářky	hodnocení
JUDr. Jiří Kunášek	JUDr. Jaroslava Hájka, notáře v Kutné Hoře	**neprospěl**
Mgr. Romana Osuská	JUDr. Ivany Demutové, notářky v Žatci	**prospěla**
Mgr. Robert Procházka	JUDr. Ivana Kočera, notáře v Českých Budějovicích	**prospěl**
Mgr. Adéla Ragačová	JUDr. Olgy Křemenové, notářky v Praze	**prospěla**
Mgr. Jan Zdobinský	JUDr. Jitky Fundové, notářky v Praze	**neprospěl.**

Úspěšným absolventům notářské zkoušky blahopřejeme.

Při této příležitosti připomínáme, že k notářským zkouškám v I. pololetí 2004, o jejichž termínech rozhodne prezidium Notářské komory ČR v únoru 2004, je nutno podle § 5 odst. 2 Zkušebního řádu podat přihlášky Notářské komoře České republiky nejpozději do 31. 1. 2004.

Přihláška do CNUE

V souvislosti s očekávaným přijetím České republiky do Evropské unie podala Notářská komora České republiky přihlášku do CNUE (Konference notářství evropské unie). CNUE sdružuje notářství zemí Evropské unie. Hlavním posláním CNUE je zapojovat se aktivně do budování společné Evropy práva, a to budováním a rozvíjením notářství, a podílet se na těch rozhodovacích procesech evropských institucí, které se týkají takových oblastí, jako je přístup k justici nebo ochrana spotřebitele. CNUE informuje své členy o vývoji evropské legislativy a o iniciativách přijatých různými institucemi EU. Zajišťuje rovněž podporu dalšího vzdělávání notářů v oblasti práva EU.

CNUE je oficiální a reprezentativní organizací notářské profese u evropských institucí. Jako mluvčí celé profese má pravomoc k vyjednávání a rozhodování za notáře působící v rámci Evropské unie. Sdružuje notáře Německa, Belgie, Španělska, Francie, Řecka, Itálie, Lucemburska, Nizozemí, Portugalska a Rakouska. V květnu 2004 lze očekávat přijetí České republiky, Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Slovenska a Slovinska.

Jednotlivá notářství evropských zemí jsou v CNUE zastoupena prezidenty jednotlivých národních notářských komor. Za činnost CNUE odpovídá její prezident, který je i jejím mluvčím a který vykonává tuto funkci v průběhu jednoletého funkčního cyklu. Dalším vrcholným orgánem je výkonná rada, tvořená stávajícím, minulým a budoucím prezidentem CNUE a dalšími dvěma členy. Výkonná rada se schází pravidelně a řeší jako pomocný orgán prezidenta aktuální otázky a přijímá nezbytná opatření. Významným orgánem je generální shromáždění CNUE tvořené prezidenty členských notářských komor a případně i dalšími zástupci, které přijímá politická stanoviska předkládaná následně evropským institucím. Pro hlubší studium evropských iniciativ (např. návrhů nových direktiv či doporučení EU), které jsou pro notářskou profesi důležité nebo zajímavé, jsou zřizovány pracovní skupiny. K naléhavým otázkám je možno zřídit i skupiny ad hoc, které mají svého zpravodaje.

CNUE byla založena v roce 1993, kdy byl realizován společný trh v EU. Jedná podle belgického práva o „neziskovém sdružení“. Pro běžné administrativní řízení je zřízena Kancelář CNUE v Bruselu, za jejíž činnost odpo-

vídá její ředitel (v současnosti paní Clarisse Martin). Činnost CNUE vychází ze Stanov a Evropského kodexu notářské deontologie. S Kanceláří CNUE úzce spolupracuje i detašované pracoviště Rakouské notářské komory v Bruselu, jejímž prostřednictvím získává Notářská komora ČR jako člen Hexagonály již nyní aktuální informace.

Notářská komora ČR je společně s dalšími notářskými komorami zemí vstupujících do Evropské unie pravidelně již od roku 1998 zvána na jednání generálního shromáždění CNUE, kde ji jako pozorovatel zastupuje prezident JUDr. Martin Foukal.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád – „NotŘ"), v platném znění, a § 2 odst. 1 předpisu o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád)

KONKURZY

na obsazení **uvolněných notářských úřadů**

a) pro obvod Okresního soudu **Plzeň-město** se sídlem v **Plzni** na pondělí **16. února 2004**,
b) pro obvod Okresního soudu v **Tachově** se sídlem ve **Stříbře** na pondělí **16. února 2004**,
c) pro obvod Okresního soudu v **Bruntálu** se sídlem v **Bruntálu** na pondělí **16. února 2004**.

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzů ve svém sídle v Praze 2, Ječná 11, nejpozději do 16. ledna 2004.

Konkurzy se konají ve shora uvedeném termínu od 10,00 hod. v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Ječná 11.

Do konkurzu lze podle § 7 odst. 1 NotŘ zařadit občana České republiky, který má plnou způsobilost k právním úkonům, získal úplné vysokoškolské vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo Slovenské republice (v tomto případě jen tehdy, pokud toto vzdělání získal před zánikem ČSFR), je bezúhonný, vykonal alespoň pětiletou notářskou praxi nebo mu byla do této doby započtena jiná právní praxe (§ 7 odst. 2 NotŘ) a složil notářskou zkoušku nebo mu byla uznána jiná zkouška za zkoušku notářskou (§ 7 odst. 3 NotŘ).

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 10.000,- Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu, buď bezhotovostně na účet Notářské komory České republiky u HVB Bank Czech Republic, a.s., číslo 45818-009/2700, nebo v hotovosti v sídle Notářské komory České republiky, Praha 2, Ječná 11.

S přihláškou je nutné předložit tyto přílohy:
a) doklad o státním občanství,
b) doklad o délce notářské praxe, příp. doklad o započtení jiné praxe do notářské praxe dle § 7 odst. 2 NotŘ,
c) doklad o složení notářské zkoušky nebo doklad o složení jiné zkoušky s dokladem o uznání této zkoušky za notářskou zkoušku dle § 7 odst. 3 NotŘ,
d) výpis z rejstříku trestů,
e) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, v platném znění, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
f) doklad o zaplacení poplatku za podání přihlášky do konkurzu.

Je-li uchazečem notář, přikládá s přihláškou pouze doklad o zaplacení poplatku za podání přihlášky do konkurzu.

Je-li uchazečem notářský kandidát, přikládá s přihláškou pouze doklad o délce dosavadní praxe s dokladem o započtení této praxe, osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., v platném znění, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971 a doklad o zaplacení poplatku za podání přihlášky do konkurzu.

Notářská komora České republiky podle § 8 odst. 6 NotŘ předloží na základě výsledku konkurzu ministrovi spravedlnosti podle § 8 odst. 1 NotŘ návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Inhalt

Aufsätze

L. Voštová: Über der Problematik der Beglaubigung öffentlicher Urkunden im Verhältnis zum Ausland 122
E. Špoková: Übersicht von notariellen Protokollen in den Rechtsvorschriften 126

Diskussion

O. Holub: Vernichtung von Aktien und Beurkundung durch das notarielle Protokoll gemäß § 79 NotO 133
M. Dvořáková: Novelle der Zivilprozeßordnung Nr. 151/2002 Sb. im Verhältnis zum Liegenschaftskataster der Tschechischen Republik . . 135

Vom Ausland

M. Foukal: Sitzung des Ständigen Rates und der Generalversammlung der Mitgliedsnotariate der UINL in Quebec 137

Gerichtsentscheidungen

Oberstes Gericht der Tschechischen Republik: Bedingungen für die Verweisung des Erben zur Geltendmachung des Erbrechtes im Wege einer Klage. Aufrechnung an den Erbanteil 139
Oberstes Gericht der Tschechischen Republik: Eine im Geltungsbereich von ABGB vom 1811 entstandene Dienstbarkeit und die dingliche Last . . 141

Nachrichten aus der Notarkammer

Table des matières

Articles

L. Voštová: Les problèmes de vérification des actes publics en relation vers l'étranger 122
E. Špoková: Aperçu des actes notariés dans les dispositions juridiques 126

Discussion

O. Holub: Destruction des actions et la certification par acte notarié, conformément au § 79 du Code notarial 133
M. Dvořáková: Modification du Code de procédure civile n° 151/2002 du Recueil des lois, en relation envers le Registre foncier de la République Tchèque 135

De l'étranger

M. Foukal: Session du Conseil permanent et de l'Assemblée générale du notariat UINL au Québec 137

Décisions juridictionnelles

Cour suprême de la République Tchèque: Conditions pour renvoyer l'héritier à faire valoir le droit de succession par la voie d'action. Imputation à la part d'héritage. 139
Cour suprême de la République Tchèque: Servitude née en temps de validité du Code civil du 1811 et la servitude réelle 141

Nouvelles de la chambre des notaires